

ZENGEZUR KORİDORUNUN STRATEJİK VE JEOPOLİTİK ÖNEMİ *

THE STRATEGIC AND GEOPOLITICAL IMPORTANCE OF THE ZANGEZUR CORRIDOR

Araştırma Makalesi
Research Paper

Mesut ŞÖHRET **

Elif Asiye BAŞER ***

Öz:

Tarih boyunca Güney Kafkasya, Doğu ve Batı medeniyetlerinin ekonomik ve siyasi sistemlerini birbirine bağlayan stratejik bir köprü olmuştur. Hazar ve Karadeniz arasında stratejik bir noktada yer alması, bölgeyi jeopolitik açıdan son derece önemli kılmaktadır. Son dönemde Doğu-Batı ve Orta Koridor gibi Avrasya bağlantı projeleriyle yeniden canlanan bölge kıtalararası ticaret ve enerji alışverişini artırmayı hedeflemektedir. Hayata geçtiğinde yaklaşık 40 kilometre uzunluğunda olacak olan bu hat, Türk dünyasını doğrudan birbirine bağlamakla kalmayacak, Orta Asya ve Çin'den Türkiye'ye, oradan da Avrupa'ya uzanan daha büyük bir rotanın parçası haline gelecektir. Bu önemine rağmen Zengezur Koridoru, bölgedeki her devlet için aynı anlama gelmemektedir. Öyle ki Ermenistan için egemenlik ve toprak bütünlüğünü tehdit eden buna karşılık gelir getirici bir proje olarak görülürken, Rusya ve İran için mevcut bölgesel nüfuzlarını ve transit üstünlüklerini zayıflatabilecek bir stratejik geçiş yolu olmaktadır. Türkiye ve Azerbaycan açısından ise tüm Türk devletlerine doğrudan bağlantı sağlayarak enerji güvenliğini pekiştirecek büyük bir adım olarak ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle Zengezur Koridoru, bir altyapı projesinin ötesinde; ekonomik bütünleşme, bölgesel güç dengeleri ve küresel bağlantı rekabetinin kesişim noktasında stratejik bir araç olacaktır. Bu çalışma, Zengezur Koridoru'nun stratejik ve jeopolitik sonuçlarını nitel bir yöntemle incelemektedir. Bu kapsamda Resmi politika belgeleri, akademik kitaplar ve makaleler, kurumsal raporlar ile bölgesel medya kaynaklarını ele alarak, koridorun nasıl sıradan bir bölgesel ulaşım girişimi olmaktan çıkıp Avrasya jeopolitiğinin merkezî eksenine dönüştüğünü stratejik ve jeopolitik bakış açısıyla ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Güney Kafkasya, Zengezur Koridoru, Zengezur Jeopolitiği, Avrasya Ulaşım Koridorları, Orta Koridor

Abstract:

Throughout history, the South Caucasus has served as a strategic bridge connecting the economic and political systems of Eastern and Western civilizations. Its strategic location between the Caspian and Black Seas makes the region extremely important geopolitically. Recently revitalized by Eurasian connectivity projects such as the East-West and Central Corridors, the region aims to increase intercontinental trade and energy exchange. This line, which will be approximately 40 kilometers long when completed, will not only directly connect the Turkic world but will also become part of a larger route extending from Central Asia and China to Türkiye and then to Europe. Despite its importance, the Zangezur Corridor does not mean the same thing for every state in the region. For Armenia, it is seen as a revenue-generating project that threatens its sovereignty and territorial integrity, while for Russia and Iran, it represents a strategic transit route that could weaken their current regional influence and transit dominance. For Türkiye and Azerbaijan, it stands out as a major step that will strengthen energy security by providing direct connections to all Turkic states. Therefore, the Zangezur Corridor is more than just an infrastructure project; Economic integration will be a strategic tool at the intersection of regional power balances and global connectivity competition. This study examines the strategic and geopolitical consequences of the Zangezur Corridor using a qualitative method. In this context, by analyzing official policy documents, academic books and articles,

institutional reports, and regional media sources, it reveals how the corridor transformed from an ordinary regional transportation initiative into a central axis of Eurasian geopolitics, from a strategic and geopolitical perspective.

Keywords: South Caucasus, Zangezur Corridor, Zangezur Geopolitics, Eurasian Transportation Corridors, Middle Corridor

* Makale Geliş Tarihi: 21.02.2026

Makale Kabul Tarihi: 14.04.2026

** Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü, sohretmesut@yahoo.com, <https://orcid.org/0000-0003-4052-9286> (Sorumlu Yazar).

*** Dr. Uluslararası İlişkiler (PhD), Bir Kuruma Bağlı Değildir, ea.baser77@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-9058-7401>.

GİRİŞ

Zengezur koridoru, Azerbaycan anakarasını Nahçıvan'a bağlayan son derece önemli bir ulaşım ve ticaret projesidir. Koridor karmaşık tarihi anlaşmazlıklar ve rekabet eden bölgesel çıkarlarla öne çıkan bir bölge olan Ermenistan'ın Güneyindeki Syunik (Zengezur) bölgesinden geçecektir. Hem karayolu hem de demiryolu altyapısını içerecek şekilde tasarlanan proje, bir taraftan malların hareketini kolaylaştırırken, diğer taraftan insanlar için sınır ötesi hareketliliği artırmayı ve böylece bölgesel bağlantıyı güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

Bu girişimin önemi Güney Kafkasya'daki güç dengesini önemli ölçüde değiştiren 2020'deki İkinci Karabağ Savaşı'ndan sonra artmıştır. 9 Kasım 2020'de Rusya'nın arabuluculuğuyla imzalanan üçlü ateşkes bildirgesi, Azerbaycan ve Nahçıvan arasında Ermenistan toprakları üzerinden iletişim yollarının yeniden açılmasına ilişkin maddeler içeriyordu. Bu maddeler, potansiyel bölgesel yeniden bütünleşmenin temel taşı olarak kabul edilirken, egemenlik, toprak bütünlüğü ve dış etkiyle ilgili tartışmaları da yeniden alevlendirmiştir.

Zengezur Koridoru, ticaret dinamiklerini yeniden şekillendirme, ittifakları yeniden düzenleme ve Avrasya'nın jeopolitik mimarisini yeniden tanımlama potansiyeline sahip, bölgesel ancak küresel ölçekte etkili büyük bir proje olarak kabul edilmektedir. Zengezur Koridoru özünde birbirine bağlı üç stratejik boyutu bünyesinde barındırmaktadır. Birincisi, Azerbaycan'ın bölgesel enerji merkezi rolünü güçlendiren ve geleneksel darboğazları atlayarak Avrupa'yı Orta Asya'ya bağlayacak yeni boru hatları ve demiryolları sağlayan kritik bir enerji ve ulaşım güzergahı oluşturmaları. İkincisi, proje bölgesel ekonomik entegrasyon için olanaklar sunarak Ermenistan'ın izolasyonunu hafifletmesi ve Türkiye'nin Türk dünyasına olan bağlantısını genişletme hedefini ilerletebilmesi, Üçüncüsü, koridor büyük güç rekabetinin odak noktası haline gelmesi. Zira Rusya proje kapsamında etkisini korumaya çalışırken, İran kuşatılmaya direniyor, Türkiye ve Azerbaycan bölgesel rollerini genişletmek için çabılıyor ve Avrupa Birliği, Çin ve Amerika Birleşik Devletleri gibi küresel güçler koridoru daha geniş stratejik rekabet ve bağlantı çerçeveleri içinde değerlendiriyor (Chedia, 2024, s. 203-205).

Bu bakımdan ABD, Ermenistan ve Azerbaycan tarafından 8 Ağustos 2025'te imzalanan resmi adı Trump Uluslararası Barış ve Refah Yolu–Trump Route for International Peace and Prosperity (TRIPP)¹ anlaşması olan bu proje Güney Kafkasya'nın jeopolitiğinde büyük bir değişime işaret etmektedir. Dahası bu proje genel itibarıyla MENA bölgesinde jeopolitik dalgalanmalara neden olabilecek potansiyele sahiptir (The New Arab, 2025).

Bu proje esas itibarıyla Ermenistan topraklarında engelsiz, çok modlu transit bağlantısı kurmayı, egemenliğe, toprak bütünlüğüne ve devletlerin yargı yetkisine saygı temelinde bölgesel barış, istikrar ve bütünleşmeye katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Azerbaycan'ın

¹ Zengezur koridoru, anlaşmaya yaptığı katkılardan dolayı Trump koridoru olarak adlandırılmıştır (Diriöz, 2025).

ana bölümünü ve Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'ni birbirine bağlayarak ve Trans-Hazar Ticaret Yolu'nda hayati bir bağlantı oluşturarak, Ermenistan Cumhuriyeti için uluslararası ve devlet içi bağlantı açısından karşılıklı faydalar sağlaması beklenmektedir (US Department of State, 2026)

Bu koridorun hayata geçmesiyle, mevcut ticaret ve ulaşım yollarından İran ilk kez tamamen by-pass edilecek ve koridor Amerikan garantileri altında faaliyet gösterecektir. Ayrıca Bakü'ye Türkiye'ye doğrudan kara bağlantısı sağlamakta ve Erivan'ı, uzun süredir Rusya ve İran'ın hakimiyetindeki Kuzey-Güney rotalarından ziyade, ABD ve müttefiklerinin hakimiyetindeki Doğu-Batı ticaret eksenine yaklaştırmaktadır" (Avdaliani, 2025). Bu durum bölgesel rekabet dinamiklerini daha da karmaşık hale getirmektedir.

Bu çalışma, Zengezur Koridoru'nun Güney Kafkasya'daki jeopolitik düzeni nasıl yeniden yapılandırıldığını analiz etmeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın temel amacı, koridorun bölgesel güç dengeleri, ekonomik ve enerji bağlantıları ve büyük güç rekabeti üzerindeki etkilerini çok boyutlu bir çerçevede değerlendirmektir. Bu doğrultuda çalışma, Zengezur koridorunun bölgesel bir altyapı projesi olmanın ötesinde, Avrasya'nın jeopolitik mimarisini yeniden tanımlayan stratejik bir araç olduğu argümanını ileri sürmektedir.

Metodolojik olarak, nitel araştırma yaklaşımına dayanan bu çalışmada, jeopolitik analiz, doküman incelemesi ve karşılaştırmalı bölgesel analiz yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Bu kapsamda akademik literatürde yer alan birincil ve ikincil kaynaklar sistematik biçimde incelenmiştir. Ayrıca farklı aktörlerin söylemleri ve stratejik pozisyonları karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Bu yönüyle çalışma, Zengezur koridoru bağlamında Güney Kafkasya'daki dönüşen güç dengelerine ilişkin literatüre teorik ve analitik katkı sunmayı amaçlamaktadır.

1. ZENGEZUR KORİDORUNUN STRATEJİK ÖNEMİ

Uluslararası politikada Zengezur Koridoru gibi karasal arterlerin önemi, genel olarak dünyada ve özellikle Pasifik'ten Atlantik'e yapılan geleneksel deniz taşımacılığının, Süveyş Kanalı ve Basra Körfezinde artan jeopolitik risklerden (İran ve ABD/İsrail arasındaki gerilim ve savaş) kaynaklanmaktadır. Bunun yanında artan petrol ve doğalgaz fiyatları, deniz yolu şirketlerinin filolarının modernizasyonu gibi çeşitli faktörler nedeniyle son yıllarda daha pahalı hale gelmesinin de önemli bir payı vardır (Chedia, 2024, s. 198). Bu nedenle Güney Kafkasya'da jeopolitik tartışmaların odak noktası Zengezur Koridoru olmaktadır. Bu durum bölgenin enerji güvenliği ve büyük güç rekabeti açısından artan önemini yansıtmaktadır. Azerbaycan ankarasını Nahçıvan'a bağlayan ve ayrıca Türkiye ve İran'ı birbirine bağlayan coğrafi konumu, hem transit merkezi hem de jeopolitik bir boğaz noktası olarak stratejik işlevinin altını çizmektedir (Gafarlı, 2020). Bunun yanında ticaret ve lojistikteki pratik rolünün ötesinde, koridor, bölgesel ve küresel aktörlerin stratejik emellerini yansıttığı çekişmeli bir alan olarak sembolik bir öneme sahiptir.

Esas itibarıyla "Güney Kafkasya, tarihsel olarak Çin'den Orta Asya'ya, Hazar Denizi'ne, Güney Kafkasya'ya ve Türkiye'ye uzanan buradan da Avrupa'ya kadar giden ulaşım koridoru, bu bölgeleri birbirine bağlayan en verimli ve güvenilir rotalardan biri

olmuştur (Pomfret, 2019, s. 215). “2020 İkinci Karabağ Savaşı’nın ardından yaşananlar, bölgede on yıllardır eksik olan yeni ticaret ilişkileri ve ekonomik iş birliği fırsatları yaratan dönüştürücü bir an olmuştur” (Mišković, 2025, s. 53-70).

Azerbaycan’ın batı bölgelerini Azerbaycan’a ait bir exclave olan (Bir devletin başka bir devlette bulunan küçük toprak parçası) Nahçıvan’a bağlamayı amaçlayan Zengezur Koridoru, önemli bir stratejik proje olarak ortaya çıkmıştır. Hayata geçtiğinde, koridorun bölgeler arası bağlantıyı güçlendirmesi, ekonomik bağları sağlamlaştırması ve bölgesel aktörler arasında ticareti kolaylaştırması, böylece Güney Kafkasya genelinde geniş tabanlı kalkınmaya katkıda bulunması beklenmektedir (Biró ve Vasa, 2024, s. 73). Bu noktada Zengezur Koridoru’nun aktif hale getirilmesi ve Kars-Nahçıvan demiryolunun inşası, Türkiye ile Azerbaycan arasındaki ulaşım bağlantılarını güçlendirecek ve Türk dünyası için stratejik bir ticaret yolu oluşturacaktır (Gulahmadov ve Huseyn, 2023a, s. 121-128). Buna göre Zengezur Koridoru’nun açılmasıyla elde edilmesi beklenen stratejik hedefler aşağıdaki başlıklarda özetlemek mümkündür

1.1. Güney Kafkasya’nın Artan Jeopolitik Önemi

Zengezur Koridoru’nun açılması, iki bölge arasında basit fiziksel bir bağlantı kurmanın ötesinde, bölgenin jeopolitik ve ekonomik dinamiklerini yeniden şekillendirme potansiyeline sahiptir. Bu bağlamda, proje yalnızca Azerbaycan’ın toprak bütünlüğünü sağlamak için değil, aynı zamanda uluslararası güç dengesi için de stratejik sonuçlar doğuracak etkilere sahiptir.

Zengezur Koridoru tarihsel olarak Asya ve Avrupa arasında stratejik bir kavşak noktası olarak hizmet vermiştir; günümüzde ise küresel aktörlerin çıkarlarının kesiştiği adeta jeopolitik bir satranç tahtası haline gelmiştir. Bu bağlamda, Zengezur Koridoru sadece Azerbaycan’ın Nahçıvan’a erişimini garanti eden bir güzergâh olmanın ötesinde Rusya, Türkiye, İran, Avrupa Birliği ve Çin gibi büyük güçler için de bir rekabet alanıdır (De Waal, 2021, s. 14-15). Proje kapsamında özellikle İran’ın dışlanması ve Türkiye’nin Orta Asya’ya doğrudan erişiminin sağlanması, bölgesel güç dengesinde önemli değişikliklere işaret etmektedir (Koolae, 2024, s. 4). Dahası, koridorun ABD garantisi altında olması ve Ermenistan’ın bölgeyi 99 yıllığına kiralaması, bir anlamda ABD’nin koridor üzerindeki hakimiyetini göstermekte ve Güney Kafkasya bölgesinde kalıcı varlığının yolunu açmaktadır. Ayrıca, Zengezur Koridorunun stratejik önemi, “Amerikan, Türk ve Avrupalı şirketler de dahil olmak üzere özel konsorsiyumların demiryolları, karayolları, enerji boru hatları ve telekomünikasyon altyapısı inşa etmelerini ve işletmelerini sağlayacak olması” gerçeğiyle daha da artmaktadır (The New Arab, 2025).

Ekonomik açıdan bakıldığında, koridorun açılmasıyla, Orta Asya-Hazar-Türkiye güzergâhı üzerinden Avrupa’ya uzanan Doğu-Batı ticaret eksenini daha kısa, daha güvenli ve daha sürdürülebilir hale gelecektir (Pomfret, 2019, s. 216-217). Bu aynı zamanda Çin’in Kuşak ve Yol Girişimi için de önemlidir. Zira Güney Kafkasya’yı Avrasya lojistik zincirinin önemli bir parçası haline getirecektir (Chedia, 2024, s. 206).

Enerji güvenliği açısından bakıldığında, Zengezur Koridoru Azerbaycan'ın hidrokarbon ihracat yollarını çeşitlendirecek, Avrupa'ya enerji akışını daha güvenli hale getirecek ve Türkiye'nin "enerji merkezi" vizyonunu destekleyecektir (Kazancı & Arslan, 2024, s. 1275-1276). Bu nedenle, planlanan bu koridor Azerbaycan ve Nahçıvan arasında kara bağlantısı kuran teknik bir projeden çok bölgesel entegrasyon, enerji güvenliği, jeopolitik rekabet ve uluslararası ticaret yollarının çeşitlendirilmesi açısından Güney Kafkasya'nın yeniden tanımlanmasına yol açabilecek stratejik bir girişimdir.

1.2. Bölgesel Demiryolu ve Ulaşım Ağlarının Yeniden Şekillenmesi

Zengezur Koridoru'nun hizmete girmesi, Güney Kafkasya'daki ulaşım ağlarının yeniden yapılandırılmasında kritik bir dönüm noktası oluşturmaktadır. Koridor, yalnızca Azerbaycan ve Türkiye arasında doğrudan karayolu ve demiryolu bağlantısı sağlamakla kalmayacak, aynı zamanda Azerbaycan üzerinden Ermenistan ve Rusya'yı da birbirine bağlayacaktır (Dadashlı ve Valiyev, 2024, s. 2-4).

Jeostratejik açıdan bakıldığında, bu koridor sadece ticaret ve lojistik için değil, aynı zamanda bölgesel güç dengesini yeniden tanımlamak için de hayati bir araçtır. Öyle ki "Rusya'nın Karadeniz ve Hazar havzalarındaki jeopolitik varlığı, Türkiye'nin Orta Asya ve Kafkasya'ya yönelik genişleme politikalarıyla kesişmektedir; bu bağlamda, Zengezur Koridoru, iki aktör arasındaki rekabeti dönüştürebilecek bir köprü görevi görmektedir" (Kavtaradze, 2024, s. 126–127). Gerçekten de bölgedeki yeni demiryolu ağları, Güney Kafkasya'yı sadece bir geçiş bölgesinden çok Avrasya'daki enerji ve ticaret akışlarının yeniden yönlendirilmesinde kilit bir unsur haline dönüştürmektedir (Kazancı ve Arslan, 2024, s. 1277–1278).

Bu nedenle, Zengezur, mevcut durumda bile basit bir ulaşım güzergahı olmanın ötesine geçmektedir. Zira bu projenin hayata geçmesi Güney Kafkasya'daki jeopolitik mimariyi yeniden inşa etmede ve bölgesel ve küresel aktörler arasındaki güç ilişkilerini yeniden tanımlamada kritik bir araç olacaktır. Bu bağlamda, koridorun açılması Güney Kafkasya'nın "köprü bölgesi" olma rolünü güçlendirecek, bölgesel anlamda ülkeler arasındaki karşılıklı bağımlılığı artıracak ve yeni, çok aktörlü bir jeo-ekonomik düzenin temellerini atacaktır.

Harita 1: Planlanan Zengezur Koridoru (Trump Koridoru)

Kaynak: (Rehimov, 2021)

1.3. Orta Asya ve Avrupa Arasında Yeni ve Kesintisiz Alternatif Bir Köprü İnşa Edilmesi

Zengezur Koridoru'nun tamamlanmasıyla Orta Asya'yı Hazar Denizi üzerinden Türkiye'ye ve oradan da Avrupa'ya bağlayan kesintisiz ve bütünleşmiş bir ulaşım yolu oluşturması beklenmektedir. Bu yeni bağlantı güzergâhı, altyapıda teknik bir iyileştirmeden çok, Avrasya ticaret ağları için dönüştürücü bir gelişme olacaktır. Zira Çin'den Avrupa'ya

ve aynı şekilde Avrupa'dan Çin'e uzanan mevcut rotalara daha kısa, daha güvenli ve kesintisiz bir alternatif sağlayarak, koridor daha uzun ve politik olarak kırılabilir transit yollarına olan bağımlılığı azaltmaktadır (Ismayilova, 2023, s. 1-2).

Harita 2: Çin'den Avrupa'ya Uzanan Alternatif Rotalar

Kaynak: (Ramazanova, 2024).

Azerbaycan için bu koridor, Doğu ve Batı'yı birleştiren önemli bir ulaşım ve lojistik merkezi olma yönündeki uzun vadeli hedeflerinin temel taşlarından birini oluşturmaktadır. Kuzeyde Rusya, güneyde ise İran ile sınır komşusu olan coğrafi konumu, Azerbaycan'ı Avrasya'nın gelişmekte olan transit mimarisinde vazgeçilmez kılmaktadır (Dolidze, 2022, s. 19-20). Dahası, Zengezur Koridoru, AB'nin Küresel Geçidi ve Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi de dahil olmak üzere, altyapısal bağlantıyı ve çeşitlendirilmiş transit seçeneklerini önceliklendiren daha geniş bölgesel stratejilerle doğrudan uyumludur (Zabakhidze, 2019, s. 3-4).

Koridorun açılmasıyla birlikte, ülkeler arasındaki ticaret mesafelerinin önemli ölçüde kısılması ve ticaret hacminin artması beklenmektedir. "Dünyanın en önemli ihracatçılarından biri olan Çin Halk Cumhuriyeti, küresel pazara yıllık 2,5 trilyon ABD doları değerinde mal tedarik etmekte olup, bunun yarısı Avrupa pazarına aittir. Bu bağlamda Çin, Avrupa ile ekonomik ilişkilere büyük önem vermekte ve yeni alternatif ulaşım yolları kurmakla ilgilenmektedir. Bu açıdan bakıldığında Çin, mevcut ticari ulaşım ağına bir alternatif sunmak ve ülkesinden gönderilen malların Türkiye'ye ve oradan da Boğazlar üzerinden Avrupa'ya ulaştırılmasını sağlamak istemektedir" (Guliyeva, 2025, s. 9-10).

Orta Koridorun kurumsallaşması 2013 yılında “Trans-Hazar Uluslararası Ulaşım Yolu Geliştirme Anlaşması’nın imzalanmasıyla başlamıştır. O zamandan beri Türkiye, Marmaray denizaltı demiryolu, Avrasya Tüneli ve Yavuz Sultan Selim Köprüsü gibi büyük ölçekli altyapı projelerine yatırım yaparak Asya pazarlarıyla bağlantısını güçlendirmiştir” (Toprak, 2020, s. 27). Bu projeler, Orta Koridoru tamamlamak ve Türkiye’nin Doğu ile Batı’yı birbirine bağlayan merkezi bir transit merkezi olarak konumunu güçlendirmek üzere stratejik olarak tasarlanmıştır. Aslında, bu yatırımlar Türkiye’nin transit merkezi olarak jeostratejik rolünü önemli ölçüde artırarak, Rusya üzerinden geçen Kuzey Koridoru ve İran üzerinden geçen Güney Koridoruna alternatif bir yol sunmaktadır. Dahası bunlar Ankara’nın altyapı geliştirme çalışmalarını Orta Asya, Güney Kafkasya ve Avrupa’yı birbirine bağlama yönündeki daha geniş jeopolitik hedefleriyle uyumlu hale getirme konusundaki uzun vadeli vizyonunu yansıtmaktadır (Senol ve Ucisik Erbilin, 2022, s. 169-170).

“Kazakistan, Hazar Denizi, Azerbaycan ve Gürcistan gibi bölgeleri kapsayan bu geniş güzergâhın yıllık 75.000 ila 100.000 konteyner taşıma kapasitesine sahip olduğu tahmin edilmektedir. “Türk Yeni İpek Yolu” olarak da adlandırılan Bakü-Tiflis-Kars (BTK) demiryolu, özellikle önemlidir; Azerbaycan’ın Hazar Denizi kıyısındaki Bakü’deki Alat Limanı’ndan başlayıp Gürcistan’dan geçerek nihayetinde Türkiye’nin Kars kentine ulaşmakta ve sonrasında Avrupa pazarlarına erişim sağlamaktadır. Bu nedenle Orta Koridorun geliştirilmesini Türkiye, aktif olarak teşvik etmekte ve bu önemli ulaşım güzergahını iyileştirmek için Azerbaycan, Çin, Gürcistan ve Kazakistan ile anlaşmalar imzalamıştır. Bunun sonucunda Türkiye’den Çin’e Orta Koridor üzerinden seyahat eden kargo trenlerinde önemli bir artış olmuştur” (Tunçer-Kılavuz, 2024, s. 62).

Jeostratejik bir perspektiften bakıldığında, Zengezur Koridoru’nun hayata geçirilmesi bölgesel entegrasyondan daha fazlasını temsil etmektedir. Faaliyete geçtiğinde, Güney Kafkasya, Orta Koridor ‘da hayati bir merkez olarak rolünü güçlendirecek ve yaptırımlar ve siyasi gerilimler nedeniyle güvenilirliği azalan Rusya üzerinden kuzey rotalarına ve İran üzerinden güney rotalarına cazip bir alternatif sunacaktır (Urciolo, 2024, s. 2).

1.4. Enerji, Ulaşım ve Güvenlik Alanlarında Ortaya Çıkan Yeni Fırsatlar

Zengezur Koridoru’nun kurulması, enerji taşımacılığı ve güvenliği alanında dönüştürücü bir gelişmeyi temsil etmektedir. Azerbaycan ve Türkiye arasında doğrudan bir sınır bağlantısı sağlayan koridor, sadece ikili iş birliğini güçlendirmekle kalmayıp, Güney Kafkasya’nın enerji transit mimarisini de yeniden şekillendirmektedir (Aliyev, 2024, s. 36). Öyle ki bu bağlantı, erişim yollarının tarihsel olarak tartışmalı ve jeopolitik gerilimlere karşı savunmasız olduğu bir bölgede enerji ticaretinin hem güvenliğini hem de sürdürülebilirliğini artırdığı için kritik öneme sahiptir (Gasimli, 2016, s. 75-76).

Koridorun en önemli faydalarından biri, Türk ve Azerbaycan enerji şirketleri arasındaki iş birliğinin derinleştirilmesidir. Doğalgaz boru hatları ve elektrik iletim şebekeleri gibi ortak projeler, çeşitlendirilmiş güzergahlar sayesinde ek güvenlik kazanacak ve siyasi aksaklıklara veya bölgesel istikrarsızlığa karşı savunmasızlıklarını azaltacaktır (Rzayev ve

Aliyev, 2023, s. 59-60). Fiziksel güvenliğin ötesinde, Zengezur Koridoru'nun sınır ötesi enerji altyapısına yeni yatırımları teşvik etmesi, TANAP (Trans-Anadolu Doğalgaz Boru Hattı) gibi projelerin genişlemesini kolaylaştırması ve daha geniş Güney Gaz Koridoru çerçevesine katkıda bulunması beklenmektedir (Kazancı ve Arslan, 2024, s. 1277).

Bu yönüyle koridor, enerji ihracat rotalarını çeşitlendirme fırsatı sunarak, şu anda Gürcistan üzerinden sınırlı güzergâhlardan geçen veya Hazar Denizi üzerinden deniz taşımacılığına büyük ölçüde bağımlı olan mevcut hatlara olan aşırı bağımlılığı azaltması beklenmektedir (Ismayilova, 2023, s. 3). Bu çeşitlendirme, özellikle tek noktadan kaynaklanan arıza riskini en aza indirdiği ve değişen jeopolitik baskılara karşı direnç sağladığı için bölgesel enerji güvenliği açısından hayati önem taşımaktadır (Bayramov ve Wagenmakers, 2022, s. 9-10).

Dahası, koridorun hayata geçmesi, bölgesel ve Avrupa pazarları için enerji arzının istikrarını artırarak ekonomik sürdürülebilirliğe katkıda bulunacaktır. AB'nin enerji çeşitlendirmesine verdiği önem ve Rusya – Ukrayna savaşı nedeniyle Rus petrol ve doğalgaza olan bağımlılığının azalması göz önüne alındığında, Zengezur Koridoru, Avrupa'nın enerji güvenliğini güçlendirirken aynı zamanda Azerbaycan'ın güvenilir bir enerji ihracatçısı olarak rolünü artıracak tamamlayıcı bir rota görevi görecek (Rzayev ve Aliyev, 2023, s. 59-60). Türkiye açısından bakıldığında, Türkiye, jeostratejik konumunu kullanarak Hazar havzasından Avrupa tüketicilerine hidrokarbon akışını kolaylaştırarak bölgesel bir enerji merkezi olma hedefini pekiştirecektir.

1.5. Türkiye-Azerbaycan İlişkilerinin Derinleştirilmesi

Zengezur Koridoru'nun açılmasının, Türkiye ve Azerbaycan arasındaki siyasi, ekonomik ve kültürel bağları önemli ölçüde derinleştirilmesi ve sıklıkla “tek millet, iki devlet” ilişkisi olarak tanımlanan ilişkiyi güçlendirmesi beklenmektedir. Zira bu koridor sadece fiziksel bir ulaşım bağlantısı olarak hizmet etmeyecek; iki kardeş devlet arasında ortak jeopolitik vizyonlarını pekiştiren sembolik ve stratejik bir arter görevi görecek (Gafarlı, 2020, s. 6).

Ekonomik olarak, koridor ikili ticareti ve lojistik verimliliğini artırarak iki ülke arasında malların daha hızlı ve daha uygun maliyetli taşınmasına olanak tanıyacaktır. Bu nedenle Güney Kafkasya ve Orta Asya'daki tedarik zincirleri daha entegre hale gelirken, Türkiye'nin Hazar ve Orta Asya pazarlarına erişimi artacaktır. Buna karşılık Azerbaycan da Anadolu üzerinden Avrupa pazarlarına daha fazla erişim imkânı bulacaktır (Kazancı ve Arslan, 2024, s. 1277).

Türkiye'nin katılımının temelini oluşturan önemli bir boyutta, Orta Asya devletleriyle paylaştığı kültürel ve dilsel mirastır. Türk dilli uluslar arasındaki akrabalığı vurgulayan pan-Türkçülük duyguları, pragmatik dış politika hedefleriyle kesişerek Ankara'yı Orta Asya ve Kafkasya'da yer alan kardeş ülkeleriyle daha derin kültürel, siyasi ve ekonomik entegrasyon arayışına itmektedir (Yaldız, 2023, s. 74-76). Kültürel olarak, koridor, Türk Devletleri Örgütü'nün (TDÖ) stratejik hedefleriyle uyumlu ve “Türk Dünyası 2040 Vizyonuna” (Türk Devletleri Örgütü, 2021) katkıda bulunan pan-Türkçü entegrasyon sürecinde yeni bir sayfa

açmaktadır. Geliştirilmiş hareketlilik, eğitim, turizm ve işgücü piyasalarında daha büyük alışverişleri kolaylaştıracak ve Türk dili konuşan uluslar arasında kolektif bir kimlik duygusunu güçlendirecektir (Baki, 2022, s. 40-45).

Siyasi açıdan, Zengezur Koridoru, Türkiye ve Azerbaycan arasındaki stratejik ortaklığı güçlendirecek ve her iki devletin de bölgesel diplomasi ve güvenlik alanlarında daha etkili bir şekilde koordinasyon sağlamasına olanak tanıyacaktır. Bu uyum, özellikle Rusya ve İran'ın bölgesel etkisini dengelemek ve aynı zamanda Güney Gaz Koridoru gibi Batı destekli projeleri tamamlamak açısından da önemlidir (Mišković, 2025, s. 12-15). Bu sayede koridor, Ankara ve Bakü'yü Avrasya bağlantısında ortak paydaşlar haline getirerek hem bölgesel hem de küresel güçler karşısında müzakere pozisyonlarını güçlendirecektir.

Bu nedenle Zengezur Koridoru Türkiye ve Azerbaycan'ın ekonomik, kültürel ve stratejik boyutlardaki ortaklığını pekiştiren ve ikili ilişkilerini Türk ve Avrasya entegrasyonunun daha geniş çerçevesine yerleştiren jeopolitik bir araçtır. Ayrıca bu koridor, Türk dünyasındaki daha geniş bir bölgesel entegrasyon süreciyle de tutarlıdır ve artan ticaret, lojistik verimliliği ve enerji iş birliği yoluyla somut sonuçlar doğuracaktır (Hasanova ve Najafova, 2025, s. 55).

1.6. Türkiye'nin Enerji Merkezi Olma Stratejisi

Hazar Denizi havzasından doğal gaz ve petrolün en önemli tedarikçilerinden biri olan Azerbaycan, uzun zamandır bölgesel enerji mimarisinin şekillenmesinde merkezi bir rol oynamaktadır. Zengezur Koridoru'nun geliştirilmesinin, enerji taşıma yollarını daha da optimize ederek, Azerbaycan'ın ihracat gelirlerini artırmanın yanı sıra Türkiye'nin bölgesel bir enerji transit merkezi olma stratejik hedefini de güçlendirmesi beklenmektedir (Şöhret, 2024, s. 167-168).

Türkiye, Orta Koridorun Avrupa'ya girişi kapısını oluşturmaktadır ve muhtemelen gelişimine en çok yatırım yapan aktördür. Ankara'nın dış politikasında Orta Koridor, sadece lojistik bir proje olarak değil, aynı zamanda ekonomik bağları ve siyasi konumunu güçlendirerek Orta Asya'daki etkisini artırmak için stratejik bir yol olarak da algılanmaktadır (Senol ve Ucisik Erbilin, 2022, s. 166-168). Bu girişim, Türkiye'nin kendisini Avrupa ve Asya arasında bir köprü olarak konumlandırma ve Avrasya ticaret ağlarında önemli bir transit merkezi olarak rolünü pekiştirme yönündeki uzun vadeli vizyonuyla da uyumludur. Bu bağlamda, Türkiye'nin Orta Koridor'a yaklaşımı çok boyutludur: Buna göre Türkiye Avrasya'da etki yaratmak için ekonomik pragmatizmi, stratejik ittifakları ve kültürel diplomasiyi birleştirmeyi amaçlamaktadır. Bunu yaparak Ankara, kendisini sadece bir köprü devleti olarak değil, bölgesel entegrasyonun itici gücü olarak konumlandırmakta ve 21. yüzyılda daha büyük bir jeopolitik rol oynamak için özlemlerini güçlendirmektedir.

Türkiye için koridor, ulaşım maliyetlerini düşürmekte ve enerji tedarik hatlarını çeşitlendirerek, Hazar enerji kaynakları ile Avrupa pazarları arasında kritik bir bağlantı görevi görmesini sağlamaktadır. Bu kapsamda Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) petrol boru hattı, Bakü-Tiflis-Erzurum (BTE) doğalgaz boru hattı ve Trans Anadolu Doğalgaz Boru Hattı

(TANAP) gibi mevcut projeleri tamamlamış olacaktır. Zira bu şekilde Gürcistan'daki jeopolitik risklere veya Karadeniz'deki deniz geçiş noktalarına karşı daha az savunmasız yeni bir kara yolu aksı getirerek dayanıklılığı artırmaktadır.

Azerbaycan açısından bakıldığında, koridor hem stratejik hem de ekonomik faydalar sağlamaktadır. Aynı zamanda, Türkiye ile daha yakın entegrasyon, NATO üyesi bir ülkeyle ortaklığını güçlendirerek, Rusya üzerinden geçen kuzey rotalarına ve İran üzerinden geçen güney rotalarına olan bağımlılığı azaltmaktadır.

Daha geniş jeopolitik düzeyde, Zengezur Koridoru, Türkiye'nin sadece bir transit ülke olmaktan çıkıp, petrol ve doğalgazın fiziksel akışlarının yanı sıra fiyatlandırma, depolama ve dağıtım kararlarının da giderek merkezleştirildiği bölgesel bir enerji merkezine dönüşme arzusunu güçlendirmektedir. Bu dönüşüm, Ankara'nın AB ile ilişkilerindeki nüfuzunu artırırken, aynı zamanda onu Avrasya enerji güvenliği ortamında kilit bir aktör olarak konumlandırmaktadır (Novikau ve Muhasilovic, 2023, s. 1-2). Bu noktada Azerbaycan küresel pazarlara genişletilmiş ve çeşitlendirilmiş erişim sağlarken, Türkiye stratejik bir enerji merkezi olarak rolünü pekiştirmektedir.

2. ZENGEZUR KORİDORUNUN JEOPOLİTİK ETKİLERİ

Azerbaycan anakarasını kendi toprağı olan Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'ne bağlamak için Güney Ermenistan üzerinden Azerbaycan kontrolündeki bir koridorun kurulması, Ermenistan'daki bazı radikal sağ kesimler arasında derin bir güvensizlik yaratmıştır. Zira bu koridor söz konusu kesimlerin bakış açısından, stratejik bir zaafiyeti temsil etmektedir, çünkü bu hayati güzergâh üzerindeki kontrol, Ermenistan ile sürekli çatışma halinde olan rakip bir devletin elinde olacaktır (De Waal, 2021, s. 35-38). Bu durum, potansiyel etnik çatışmalar ve hatta yeniden askeri müdahaleler de dahil olmak üzere asimetrik tehditlere ilişkin ciddi korkuları beraberinde getirmektedir. Bu tür endişeler, Ermeni toplumunda huzursuzluk ve belirsizlik ortamına katkıda bulunarak, bölgenin çözülmemiş toprak anlaşmazlıklarıyla bağlantılı varoluşsal bir güvensizlik duygusunu güçlendirmektedir. Buna ek olarak, Ermenistan için, Rusya'nın 2020'de Azerbaycan'ı kontrol altına alamaması ve 2023'te Rus "barış güçlerinin" tüm Dağlık Karabağ'ı ele geçirmesini engelleme konusundaki isteksizliği, Ermenistan-Rusya ittifakının bozulmasına yol açmıştır. Bu durumda Ermenistan, Rusya'nın güvenlik garantilerine olan bağımlılığında vazgeçmeye ve başta ABD ve AB (özellikle Fransa) olmak üzere diğer ülkelerle daha yakın ilişkiler kurmaya hazır olduğunu kamuoyuna açıklamıştır.

Toplumsal boyutunun ötesinde, Güney Kafkasya'da yeni ulaşım ve iletişim yollarının açılması jeopolitik dengeyi yeniden düzenlemiştir. 2020 yılında yapılan ateşkesin başlıca arabulucusu olan Rusya, barış gücü birliklerinin konuşlandırılması yoluyla askeri varlığını genişletmiş ve böylece stratejik varlığını sadece Dağlık Karabağ'da değil, Ermenistan ve Nahçıvan'da da güçlendirmiştir (Cutler, 2024). Bu durum, Moskova'nın devam eden müzakerelerde hem Ermenistan hem de Azerbaycan üzerinde daha fazla etki kurmasına ve Güney Kafkasya güvenlik mimarisinde baskın bir dış aktör olarak rolünü pekiştirmesine olanak tanımaktadır. (Barseghyan, 2024).

Öte yandan Zengezur Koridoru İran tarafından da önemli endişelerle karşılanmaktadır. Öyle ki bu koridor, Tahran'ın Ermenistan ile olan toprak bağına azaltacak ve aynı zamanda kuzey sınırındaki etkisini sürdürme yeteneğini zayıflatacak jeopolitik bir hançer olarak algılanmaktadır (Shaffer, 2022, s. 3-4). Bu gelişme, İran'ın Azerbaycan ihracatı için önemli bir transit ülke olarak geleneksel rolünü marjinalleştirme, ticaret akışlarını kuzeye ve batıya yönlendirme ve böylece Tahran'ın bölgesel ticaretten elde ettiği ekonomik gelirleri azaltma riskini taşımaktadır. Böyle bir yeniden yapılanma, özellikle uluslararası yaptırımların ağırlığı altında bulunan, İran'ın ekonomik kırılma noktalarını daha da kötüleştirebilir ve aynı zamanda Bakü, Ankara ve Moskova ile ilişkilerinde pazarlık gücünü azaltabilir (Esfahani, 2019, s. 8-9). Diğer taraftan Azerbaycan projeyi daha geniş Doğu-Batı ticaret ağlarına entegrasyon aracı olarak görürken hem Ermenistan hem de İran, egemenlik, istikrar ve ekonomik özerkliğe yönelik potansiyel riskleri vurgulayan bir güvenlik perspektifinden baktığı söylenebilir.

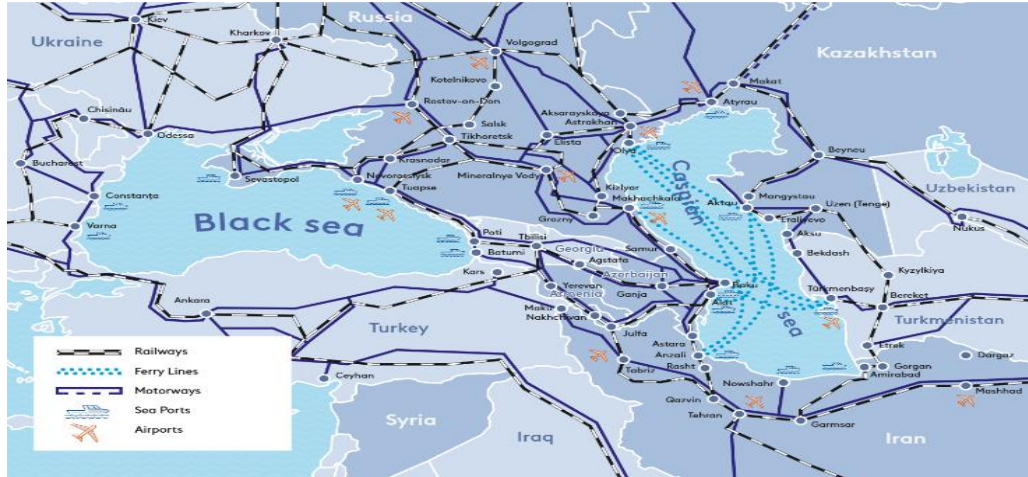
Ekonomik konuların ötesinde, koridorun açılması Nahçıvan'ın kimliğini ve rolünü de yeniden şekillendirebilir. Şu anda göreceli durgunluk, az gelişmişlik ve uzaklıkla karakterize edilen bu dış bölge, büyük ticaret yolları üzerinde yer alan bölgelerle ilişkilendirilen dinamizmden yoksun durumdadır. Bu nedenle “Zengezur Koridoru'nun açılmasının bölgesel ulaşım manzarasını dönüştürmesi ve Orta Koridor'un geleceğini önemli ölçüde etkilemesi beklenmektedir. Bu yeni güzergâh, Azerbaycan ve Türkiye arasında doğrudan bir kara bağlantısı sağlayacak ve Azerbaycan üzerinden Ermenistan ve Rusya'yı birbirine bağlayan bir demiryolu hattının inşasını mümkün kılacaktır. Ayrıca, Zengezur Koridoru, Pasifik ve Atlantik Okyanusları arasındaki en kısa kara ulaşım güzergâhı haline gelecek ve Rusya'yı bypass ederek Kuzey-Güney ve Doğu-Batı güzergâhları için önemli bir kavşak görevi görecek” (Gafarlı, 2024, s. 155).

Bununla birlikte, iyileştirilmiş bağlantı, Nahçıvan'ın bölgesel ticaret ve altyapı girişimlerine katılmasına olanak tanıyarak, Güney Kafkasya'da ekonomik entegrasyona aktif bir katkıda bulunan bir bölge olarak konumlanmasını sağlayacaktır. Dahası bu koridor Doğu Azerbaycan ve kuzey İran ile etkileşimi artıracak, sınır ötesi alışverişleri kolaylaştırarak yerel ekonomik fırsatları geliştirecek ve Nahçıvan'ın Türk dünyası ile İran arasında bir geçit görevi görmesini sağlayacaktır. Bu gelişme, bölgenin uluslararası projelere daha derin katılımını teşvik edebilir (Kocalar, 2025, s. 2-3).

Harita 3'te görüldüğü gibi, Nahçıvan, Uluslararası Kuzey-Güney Ulaşım Koridoru - International North-South Transit Corridor (INSTC) gibi büyük ölçekli altyapı programlarının uygulanması için önemli bir merkez haline gelebilir. “Kuzey-Güney Koridoru'nun üç ana güzergâhı olması oldukça önemlidir. Doğu güzergâhı (orta Asya), orta güzergâh (Hazar Denizi) ve batı güzergâhı (Güney Kafkasya). Her üç güzergâh da son yıllarda, özellikle Ukrayna'daki savaş ve Batı'nın Rusya'ya uyguladığı yaptırımların ardından önemli bir ivme kazanmış olsa da, ticaret ve transit trafiğinin büyük bir kısmı Hindistan, İran, Azerbaycan ve Rusya'yı birbirine bağlayan Kuzey-Güney Koridoru'nun batı kesiminde gerçekleşiyor” (Kaleji, 2025). Bu tür girişimlere dahil olmak, Azerbaycan'ın lojistik kapasitesini artırmanın ötesinde Nahçıvan'ı daha geniş bir Avrasya ağına entegre

ederek jeopolitik profilini de yükseltecektir (Gafarlı, 2024, s. 158). Dolayısıyla, Zengezur Koridoru sadece bir ulaşım projesi değil, aynı zamanda Nahçıvan'ın ekonomik modernizasyonu, bölgesel entegrasyonu ve Güney Kafkasya içindeki stratejik yeniden konumlanması için dönüştürücü bir çerçeve sunmaktadır.

Harita 3: Hazar Bölgesi'ndeki INSTC Ulaşım Altyapı Tesisleri

Kaynak: (Vinokurov, vd., 2021, s. 5)

2.1. Bölgesel Güç Dengeleri Üzerindeki Etkisi

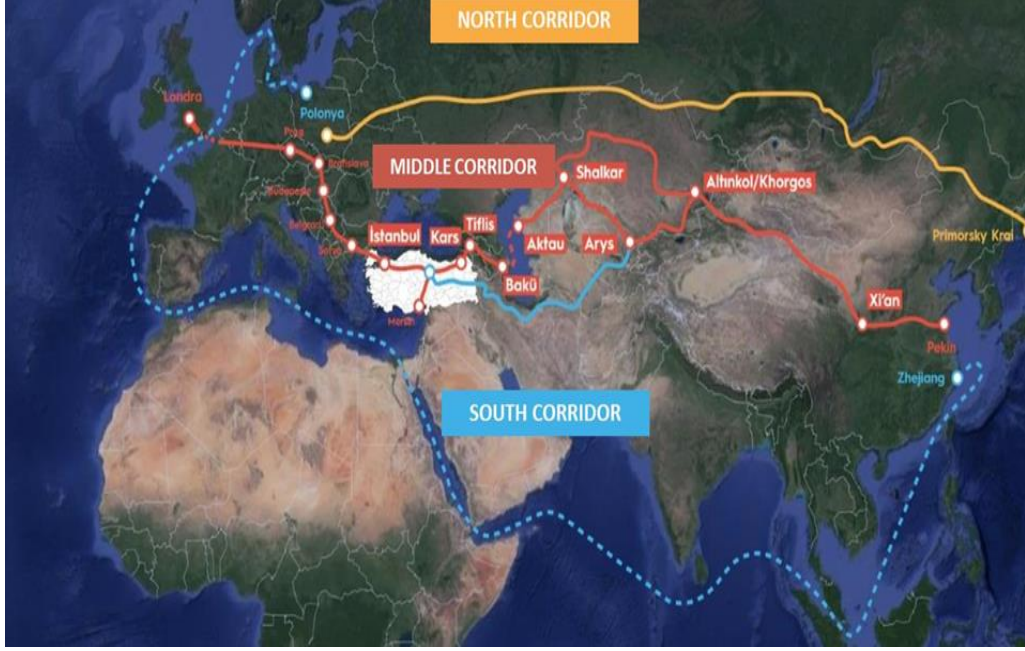
Zengezur Koridoru, Güney Kafkasya'nın karmaşık ve gelişen jeopolitik manzarasında önemli bir unsur olarak öne çıkmakta olup, Azerbaycan anakarası ile Nahçıvan dış bölgesi arasında doğrudan ve sürdürülebilir bir bağlantı kurma yönündeki ısrarlı çabaların doruk noktasını temsil etmektedir (Kocalar, 2025, s. 199–214). Yaklaşık 40 km'lik Ermeni topraklarını kapsayan bu olası güzergâh, tarihsel olarak toprak anlaşmazlıkları, etno-politik gerilimler ve rekabet eden egemenliklerle karakterize edilen bir bölgeden geçmektedir.

Esas itibariyle bu proje, "Hindistan'dan Rusya'ya ve Kuzey ve Batı Avrupa'ya Kuzey-Güney Ulaşım Koridoru üzerinden yük teslimat sürelerini, mevcut güzergâhta altı hafta olan teslimat sürelerini üç haftaya düşürmeyi amaçlamaktadır. Zengezur Koridoru faaliyete geçtiğinde, Ermenistan da bu Kuzey-Güney Ulaşım Koridorundan faydalanma fırsatına sahip olacaktır (Gafarlı, 2024, s. 158). Ancak stratejik açıdan bakıldığında, Zengezur Koridoru bölgesel düzeni yeniden tanımlayabilecek, ekonomik bağlantıları, güvenlik ittifaklarını ve kilit bölgesel ve küresel aktörler arasındaki diplomatik etkileşimleri yeniden şekillendirebilecek jeopolitik bir dönüm noktasıdır (Dadashov, 2024, s. 66-67; Chechelashvili, vd., 2025, s. 5-6).

Zengezur Koridoru'nun açılması, Güney Kafkasya'daki uzun süredir devam eden jeopolitik dengeleri kökten değiştirme potansiyeline sahiptir. Koridorun aktif hale gelmesi, bölgesel devletleri sadece ekonomik olarak değil, stratejik güvenlik ve dış politika hedefleri açısından da yeni hesaplamalar yapmaya zorlayacaktır (Dadashov, 2024, s. 66-67). Koridorun açılmasıyla bölgesel güç dengesi yeniden tanımlanacak; Azerbaycan, Türkiye ve

Orta Asya devletleri arasındaki bağlantı güçlenirken, İran ve Rusya gibi geleneksel aktörlerin bölgesel etki alanları azalabilir. Bu durum, Güney Kafkasya’da yeni ittifakların ortaya çıkmasına, ticaret yollarının yeniden yönlendirilmesine ve enerji hatlarının çeşitlenmesine yol açabilir (Akıncı ve Kaba, 2023, s. 103).

Harita 4: Avrasya Ticaret Koridorları

Kaynak: (Eurasian Research Institute, 2021)

Ekonomik açıdan Zengezur Koridoru Doğu-Batı eksenini boyunca ticaret entegrasyonunu artırarak, Çin’den Avrupa’ya uzanan Orta Koridor güzergahının tamamlayıcı bir unsuru haline gelecektir (Aracıoğlu ve Esmer, 2023, 5-6). Bu, bölgesel ülkelerin lojistik maliyetlerini düşürmelerine ve daha rekabetçi bir ekonomik konuma ulaşmalarına olanak sağlayacaktır.

Güvenlik açısından, koridorun inşası hem bölgesel güvenlik mimarisini yeniden tanımlayabilir hem de askeri dengeleri hızlandırabilir. Özellikle Ermenistan için toprak bütünlüğü ve algılanan egemenlik konusundaki endişeler artarken, Azerbaycan enerji ve ulaşım ağları üzerinde daha fazla stratejik kontrol kazanacaktır (İsmayilzade, 2023, s. 830). Bu bağlamda, Zengezur Koridoru’nun açılması ile bölgesel aktörlerin pozisyonlarını yeniden tanımlamaları ve çok kutuplu bir denge sistemine doğru evrilmeleri beklenmektedir.

2.2. Rusya’nın Güney Kafkasya Üzerindeki Hegemonyasının Gerilemesi

Rusya, tarihsel olarak Güney Kafkasya ve Orta Asya’yı geleneksel etki alanının bir parçası olarak görmüş ve bölge üzerindeki hakimiyetini sürdürmek için askeri, ekonomik ve siyasi araçlar kullanmıştır (Malashenko, 2013, s. 22-25). Bununla birlikte, 2020’deki İkinci Karabağ Savaşı ve Ukrayna ile yaşanan savaşın yarattığı belirsizlikler, Moskova’yı bölgesel

önceliklerini yeniden değerlendirmeye yönelmiştir. Bu noktada Rusya için Dağlık Karabağ'da yaşanan çatışma daha az öneme sahip olmuştur. Zira Rusya artık Güney Kafkasya gündemini Batı ile olan çatışma merceğinden görmekte ve bu da onu net bir bölgesel stratejiden yoksun bırakmaktadır.

Bu değişim, Dağlık Karabağ'ın Rusya'nın 2023 Dış Politika Konseptinden çıkarılmasında da görülmektedir. Öyle ki "Ukrayna'daki savaş nedeniyle kısıtlı kaynaklar, Moskova'yı Güney Kafkasya'da reaktif bir duruş sergilemeye itmiş ve bu durum, Ermenistan'a verdiği güvenlik garantilerini yerine getirememesinde açıkça görülmektedir. Bu noktada, Rusya'nın bölgeye yönelik temel kaygısı, Ukrayna sonrası düzende Batı etkisini bölgeden dışlamak ve tek başına veya Batı dışı müttefiklerle birlikte egemenliğini sürdürmektir. ABD arabuluculuğunda Ermenistan ve Azerbaycan arasında yapılacak bir barış anlaşması Rusya için önemli bir kayıp olur ve bölge üzerindeki etkisini zayıflatacaktır" (Gafarlı, 2024, s. 164-165). Güney Kafkasya'daki Rus etkisinin azalması, ekonomik, siyasi ve stratejik açılardan açıkça görülen bölgesel güç dinamiklerinde önemli bir değişime işaret etmektedir.

Rusya'nın bölgedeki etkisini sürdürme stratejilerinden biri, özellikle Ermenistan-Azerbaycan iletişimi olmak üzere, bölgesel bağlantılara uzun süredir devam eden katılımıdır. Batı yaptırımlarına ve Ermenistan'ı izole etme çabalarına karşılık olarak Rusya, Ermenistan ile Gürcistan arasında bir demiryolu bağlantısına öncelik vermeye çalışmıştır. Ancak bu öneri Tiflis tarafından hızla reddedilmiştir. Bu nedenle, Zengezur Koridoru'nun açılması Rusya için hem fırsatlar hem de zorluklar sunmaktadır. "Bir yandan, koridor Rusya'ya Azerbaycan'a doğrudan erişim yoluyla Ermenistan ile daha derin ekonomik bağlar kurma ve potansiyel olarak ticaret ve enerji yolları geliştirme fırsatı sunmaktadır. Ayrıca, Zengezur Koridoru, Rusya'nın Gürcistan topraklarına olan bağımlılığını aşarak Orta Doğu'ya alternatif bir rota görevi görebilir. Bu yeni güzergâh, Rusya'ya Azerbaycan ve İran üzerinden Basra Körfezi'ne doğrudan erişim sağlayacak ve Hindistan ile diğer Asya pazarlarına daha büyük bağlantı imkânı sunacaktır. İran ile Avrasya Ekonomik Birliği (AEB) arasındaki serbest ticaret anlaşmasıyla birlikte, bu demiryolunun tamamlanması Azerbaycan'ın Rusya için stratejik ekonomik önemini önemli ölçüde artıracaktır. Bu bağlamda, Zengezur Koridoru'nun önemi, güzergâhın batı kolunun Azerbaycan'dan geçmesiyle daha da belirginleşmektedir" (Gafarlı, 2024, s. 165-166).

Öte yandan, Zengezur Koridoru, geleneksel Rus kontrolündeki güzergâhları by-pass ederek "Orta Asya'dan Avrupa'ya mal taşımacılığını kolaylaştırabilir. Bu durum Rusya'nın bölgesel ulaşım ağları üzerindeki etkisini ve Doğu ile Batı arasındaki mal ve enerji akışını kontrol etme yeteneğini zayıflatabilir. Bu riskleri azaltmak için Rusya'nın bölgedeki askeri ve diplomatik stratejilerini yeniden değerlendirmesi gerekebilir" (Gawliczek ve Iskandarov, 2023).

Esas itibarıyla Zengezur Koridoru'nun operasyonel hale getirilmesi büyük jeopolitik sonuçlar doğurmaktadır. Azerbaycan anakarasını Ermenistan üzerinden Nahçıvan eksklavına bağlayan ve nihayetinde Türkiye'yi Hazar havzasına bağlayan potansiyel bir

kara köprüsü olarak işlev gören koridor, bölgesel ticaret ve ulaşım ağlarını yeniden tanımlamaktadır. Zengezur Koridoru'nun yönetiminde ABD kuruluşlarına uzun vadeli operasyonel bir rol verilmesi önemli bir jeopolitik değişime işaret edecek ve Washington'un geleneksel olarak Moskova tarafından ayrıcalıklı çıkarları içinde görülen bir bölgeye daha derinden dahil olacaktır. Ancak, Washington'ın Ermenistan ve Azerbaycan arasında bir barış anlaşmasına aracılık etmesi ve stratejik koridor üzerindeki operasyonel geliştirme haklarını üstlenmesi, bölgedeki Rus etkisinin önemli ölçüde erozyona uğradığının açık bir göstergesidir (Nan, 2025). Bu nedenle Zengezur Koridoru, Rusya'nın güney çevresinde sonuçları dikte etme kapasitesini kademeli olarak kaybetmesinin daha derin bir yapısal dönüşümünü simgelemektedir. Türkiye ve Azerbaycan ortak stratejik duruşlarını pekiştirirken ve dış aktörler etki kazanırken, Moskova, Güney Kafkasya'daki tarihsel güç dengesi işlevini sürdürme yeteneğinde bir erozyonla karşı karşıya kalıyor; bu da bölgesel hakimiyetinde uzun vadeli bir düşüşün başlangıcını göstermektedir.

2.3. ABD'nin Güney Kafkasya'ya Girişi ve Bölgedeki Artan Etkisi

Amerika Birleşik Devletleri'nin Güney Kafkasya'daki artan etkisi, Washington'ın Sovyet sonrası bölgede ortaya çıkan jeopolitik düzeni yeniden şekillendirme niyetini vurgulamaktadır. Azerbaycan, Nahçıvan ve Türkiye'yi birbirine bağlayacak potansiyel bir ulaşım ve ticaret yolu olan Zengezur Koridoru, bu stratejik hesaplamaların merkezinde yer almaktadır. Bu yönüyle, koridor hem Rusya'nın hem de İran'ın bölgedeki etkisini sınırlamanın bir aracı olarak işlev görmektedir. Ayrıca Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi'ne Belt and Road Initiative-(BRI) karşı bir denge unsuru olarak işlev görmektedir. Washington, Doğu-Batı eksenini boyunca Batı'nın lojistik varlığını artırarak, Avrasya ötesi bağlantının, sistemik rakiplerinin değil, liberal uluslararası düzenin norm ve çıkarlarıyla uyumlu kalmasını sağlamayı amaçlamaktadır (Nurlu, 2025).

Bu bakımdan ABD için Zengezur Koridorunun bir ulaşım yolu olmanın ötesinde, Avrasya güç dengesini yeniden şekillendirme aracı olduğu söylenebilir. Zira Washington'ın bu koridora olan ilgisi, enerji güvenliği, Çin'in yükselişini sınırlama ve Rus-İran etkisini sınırlama gibi unsurların birleşiminden kaynaklanmaktadır. Bu durum geleneksel olarak Rus ve giderek artan bir şekilde Çin jeopolitik çıkarları tarafından şekillendirilen bir bölgede Batı destekli bir denetim mekanizmasını kurumsallaştırma konusunda Washington'un hırsını yansıtmaktadır (Gafarlı, 2024, s. 60-62). Stratejik olarak, bu öneri, jeopolitik etki araçları olarak ekonomik karşılıklı bağımlılığı ve altyapı diplomasisini vurgulayan bir politika çerçevesi olan "bağlantı yoluyla çevrelemeye yönelik daha geniş ABD yaklaşımıyla uyumludur. Bu perspektiften bakıldığında, ABD, Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi'nin ilerlemesini tamamen durduramazsa, bunun yerine ağındaki kritik geçiş noktalarını kontrol etmeye çalışabilir. Bu tür bir kontrol, Washington'un Asya ve Avrupa arasında mal, sermaye ve stratejik etki akışını düzenlemesine olanak tanıyacak ve Zengezur Koridoru 'nu Batı odaklı bir jeo-ekonomik mimariye etkili bir şekilde yerleştirecektir.

Bu bakımdan, Zengezur Koridoru Rusya'yı kuşatmak ve Çin'in batıya doğru genişlemesini kısıtlamak için ABD'nin büyük stratejisi içindeki jeopolitik bir araç olarak

görülmektedir. Bu koridor üzerinde nüfuz sağlayarak, Amerika Birleşik Devletleri yalnızca Güney Kafkasya'daki Rus hakimiyetini dengelemeyi değil, aynı zamanda Çin'in Avrasya bağlantısını tekeline almasını da engellemeyi amaçlamaktadır (Nan, 2025). Bununla birlikte, bu stratejik hedef, bölgesel politikaya yeni fay hatları da getirerek, Güney Kafkasya'yı bir iş birliği bölgesinden büyük güç rekabetinin başka bir alanına dönüştürme potansiyeli taşımaktadır (Kapyle ve Aaltola, 2018, s. 43-60).

2.4. İran'ın Zengezur Koridoru ile İlgili Jeopolitik Kaygıları

İran, tarihsel olarak Güney Kafkasya'yı kendi kuzey güvenlik bölgesinin ayrılmaz bir parçası olarak görmüştür. Bu bölge, Tahran için hem jeopolitik bir tampon bölge hem de enerji ve ticaret hatları açısından stratejik bir köprü görevi görmektedir (Esfahani, 2019, s. 22-47). Ancak son yıllarda Azerbaycan'ın askeri ve ekonomik olarak güçlenmesi ve Türkiye ile stratejik ortaklığının derinleşmesi, İran'ın bölgedeki etki alanını daraltma potansiyeli taşımaktadır. Bu durum, özellikle Zengezur Koridoru'nun hayata geçirilmesiyle birlikte, İran'ın kuzeyden izole edilme korkusunu artırmıştır. Bu bağlamda, Zengezur Koridoru'nun açılması İran için önemli bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Çünkü jeopolitik manzarayı hem İran'ın bölgesel politikası için yeni fırsatlar sunacak hem de mevcut politikayı zorlayacak şekilde yeniden şekillendirebilir (Golmohammadi ve Markedonov, 2024, s. 152-175).

Ancak "İran, Zengezur Koridoru 'nu geniş kapsamlı tarihi, ekonomik ve jeopolitik etkileri nedeniyle önemli bir endişeyle karşılamaktadır. Zira İran, Zengezur Koridoru'nun Azerbaycan ile Nahçıvan, Türkiye ile Orta Asya ve genel olarak Avrasya Ekonomik Birliği üyeleri arasında kritik bir geçiş yolu olarak jeoekonomik önemini ve bölgesel etkisini zayıflatacağından endişe duymaktadır" (Azizi ve Isachenko, 2023, s. 2). Bu nedenle İran, koridoru kuzey-güney ticaret yollarını marjinalleştirebilecek ve pan-Türk bağlantısını artırabilecek stratejik bir tehdit olarak algıladığını söylemek mümkündür. Tahran, Ermenistan'ın toprak bütünlüğünü zayıflatabilecek veya Kafkasya'daki İran etkisini azaltabilecek herhangi bir koridor düzenlemesine karşı çıkmaktadır. Bununla birlikte, bölgesel pragmatizm, özellikle koridor Türkiye üzerinden Avrupa pazarlarına erişimi artırırorsa, İran'ı seçici bir şekilde iş birliği yapmaya itebilir.

Koridorun açılması, Azerbaycan'ın Nahçıvan ile kesintisiz kara bağlantısını kuracak ve aynı zamanda bu güzergâh üzerinden Orta Asya ülkelerine erişim sağlayacaktır. Dolayısıyla, bu bağlantıyı sağlamaktan sorumlu devlet Türkiye olacaktır. Tahran'ın bakış açısına göre böyle bir senaryo, Ermenistan'ın toprak bütünlüğünü zayıflatacak ve İran'ı stratejik olarak kuzey sınırlarından izole edecek; Kafkasya ve Avrupa'ya kara yoluyla erişimini fiilen kısıtlayacaktır. Bu nedenle, Ermenistan ile kara bağlantısını ve dolayısıyla Kafkasya'ya fiziksel erişimini kaybetme korkusu bulunmaktadır. Bu kısıtlama, Tahran'ı Gürcistan, Karadeniz ve Rusya'ya doğru etki alanını genişletme fırsatlarından mahrum bırakacaktır. Dahası söz konusu koridor İran'ın Türkiye'den Orta Asya'ya giden transit yollarını kontrol etme yeteneğini zayıflatacak ve bu da önemli ekonomik kayıplara yol açabilecektir (Caner, 2025).

Ekonomik ve bölgesel kaygıların ötesinde, koridor Tahran'ın stratejik çevresinde derin güvenlik endişelerine de yol açtığı söylenebilir. Öyle ki bazı İranlı analistler, Zengezur projesini giderek NATO ve Batılı ortaklar tarafından desteklenen, Türkiye'den Güney Kafkasya üzerinden Orta Asya'ya uzanan bir pan-Türk eksenini güçlendirmeyi amaçlayan jeopolitik bir girişim olarak yorumlamaktadırlar (Koolae, 2024, s. 4). Bu tür bir gelişme, özellikle önemli sayıda Türk dili konuşan topluluğun yaşadığı İran'ın kuzeybatı illeri için potansiyel olarak istikrarsızlaştırıcı bir faktör olarak görülmektedir. Bu algı, Tahran'ın uzun süredir dış aktörlerin İran içindeki etnik ve bölgesel bölünmeleri kullanarak ulusal bütünlüğünü zayıflatmasından duyduğu korkuyla örtüşmektedir (Odlu vd., 2025, s. 16). Dahası, İran, Zengezur girişimini, Kafkasya ve Orta Asya'da artan bağlantı ve etki yoluyla İran, Rusya ve Çin'i kuşatmayı ve zayıflatmayı amaçlayan daha geniş bir Batı çevreleme stratejisinin parçası olarak algılamaktadır. Tahran'ın bakış açısından, bu koridor Batı veya NATO himayesinde geliştirilirse- jeopolitik bir kama görevi görebilir ve İran'ın tarihsel olarak Ermenistan ve Rusya ile ortaklıkları aracılığıyla koruduğu stratejik derinliği azaltabilir (Alizada, 2024, s. 153-154). Bu nedenle İran'ın Zengezur Koridoruna karşı çıkması sadece ekonomik pragmatizme değil, projenin Güney Kafkasya'da güç dengesinin yeniden düzenlenmesini temsil ettiğine dair daha geniş bir endişeye dayanmaktadır.

İdeolojik alt tonlarına rağmen, İran'ın dış politikası temelde güç dengesi ve bölgesel çıkarların optimizasyonu tarafından şekillendirilmektedir. Bu nedenle, Tahran için kalıcı dostluklar veya düşmanlıklar yerine pragmatik çıkarlar belirleyicidir (Hunter, 2019, s. 17-30). İran'ın son yıllarda karşılaştığı bölgesel gelişmeler özellikle İsrail ile yaşanan "12 Gün Savaşı" sonrasında artan güvenlik maliyetleri ve Esad sonrası dönemde Suriye'deki askeri varlığının aşınması Tahran'ın dış politikasının yeniden konumlandırılması ihtiyacını vurgulamıştır (Raine, 2025). Bu bağlamda, İran'ın bir zamanlar karşı çıktığı Türkiye-Azerbaycan ittifakına yönelik tutumunu gözden geçirmesi, bölgesel çıkarlarını korumak için rasyonel bir hamle olarak değerlendirilebilir.

Diğer taraftan Tahran'ın mevcut ortamda Zengezur Koridoru sürecine yapıcı katılımı, yalnızca ekonomik faydalar sağlamakla kalmayıp stratejik istikrar da sağlayabilir. Zira İran için bu tür bir katılım, kuzey sınırlarında yeniden ortaya çıkan "kuşatma algısını" (the perception of siege) hafifletebilirken, aynı zamanda Türkiye ve Azerbaycan ile karşılıklı bağımlılığa dayalı bir istikrar temeli oluşturabilir. Bu nedenle, İran'ın bölgesel çıkarlarını takip etme yeteneği, hem kuzey izolasyonu korkusunun üstesinden gelmesine hem de Güney Kafkasya'da yeni bir diplomatik denge kurmasına bağlı görünmektedir. Bu açıdan bakıldığında, İran'ın Zengezur Koridoru politikasında muhalefetten katılıma geçmesi hem kendi varlığı hem de bölgesel istikrar için hayati önem taşıyan stratejik bir değişim olarak algılanabilir.

2.5. Türkiye'nin Orta Koridor ve Zengezur Bağlantısındaki Stratejik Rolü

Türkiye'nin Orta Koridorda (Trans-Hazar Uluslararası Ulaşım Rotası) aktif olarak yer alması, kendisini Asya ve Avrupa arasında önemli bir köprü olarak konumlandırma yönündeki daha geniş jeopolitik ve ekonomik stratejisinin önemli bir bileşenini temsil

etmektedir. Bu uyum, Ankara'nın hem Rus hem de İran kontrolündeki koridorları atlayarak Çin mallarının güvenilir bir şekilde taşınmasını sağlama uzun vadeli hedefini desteklemektedir (Senol ve Ucisik Erbilin, 2022, s. 163-166). Güney Kafkasya ve Orta Asya'daki hidrokarbon rezervlerinin, demiryolu altyapılarının ve uluslararası boru hatlarının Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi (BRI) ile kesişmesi, Türkiye'nin bölgede hem transit hem de düzenleyici güç olarak etkisini artırmaktadır.

Ekonomik olarak, Türkiye'nin bu projelere artan katılımı, transit ücretleri ve lojistik hizmetler yoluyla somut mali kazanımlara dönüşürken, politik olarak da Ankara'nın Avrasya enerji ve ulaşım diplomasisindeki müzakere gücünü yükseltmektedir. İkinci Karabağ Savaşı'nın (2020) sonucu ve ardından Zengezur Koridoru'nun açılması, Türkiye'nin bağlantılarını daha da güçlendirerek, Türk dünyasını Avrupa'ya bağlayan zaman ve maliyet açısından daha verimli bir ticaret yolu oluşturmuştur (Guliyeva, 2025, s. 7).

Türkiye'nin yeni İstanbul Havalimanı, Marmaray denizaltı demiryolu ve Yavuz Sultan Selim Köprüsü gibi yerel altyapı mega projeleri, küresel öneme sahip bölgesel bir lojistik merkezi olma konusundaki kararlılığını göstermektedir. Bu yatırımlar, Orta Koridor'un stratejik mimarisini tamamlayarak, kesintisiz doğu-batı geçiş yetenekleri oluşturmak için kara, hava ve deniz ağlarını entegre etmektedir (Senol ve Ucisik Erbilin, 2022, s. 167).

Genel olarak tüm bu girişimler Türkiye'nin sadece bir transit ülke olmanın ötesinde Avrasya bağlantısının stratejik bir düzenleyicisine dönüşümünü vurgulayarak, sadece ticaret akışlarını değil, aynı zamanda daha geniş bölgenin jeo-ekonomik dengesini de şekillendirmesini sağlamaktadır (Erşen ve Köstem, 2019). Dahası, BTK ve TANAP projelerini tamamlayarak, Zengezur Koridoru, tarihi İpek Yolu'nun yeniden canlandırılmasına katkıda bulunurken, Türkiye'nin enerji çeşitlendirmesi, ihracat büyümesi ve bölgesel uyum gibi uzun vadeli hedeflerini de ilerletmektedir (Gafarlı, 2024, s. 160).

Orta Koridor içinde ayrılmaz bir aktör olan Türkiye üzerinden Avrupa'ya mal taşımacılığı, Avrasya lojistiğinde dönüştürücü bir gelişmeyi temsil etmekte, Rusya kontrolündeki transit güzergahların atlanmasını ve taşıma süresi ile maliyetlerinin önemli ölçüde azaltılmasını sağlamaktadır. Türkiye için bu gelişen yapılanma, yalnızca Rusya ve Çin ile değil, aynı zamanda ekonomik entegrasyon ve sürdürülebilir karşılıklı bağlantı ilkeleri etrafında giderek şekillenen çok taraflı bir çerçeve olan Türk Devletleri Örgütü (TDÖ) ile de yeni iş birliği yolları sunmaktadır (Tunçer-Kılavuz, 2024, s. 63).

2.6. Azerbaycan'ın Zengezur Koridoru Vizyonu ve Artan Jeopolitik Önemi

İkinci Karabağ Savaşı'ndan sonra yeniden şekillenen siyasi coğrafyadan doğan koridor, Azerbaycan'ın kendisini karayla çevrili bir devletten transit odaklı bir Avrasya merkezine dönüştürme yönündeki daha geniş stratejik vizyonunu somutlaştırmaktadır. Ekonomik gerekçesinin ötesinde, Zengezur Koridoru, Azerbaycan, Ermenistan, Türkiye, İran ve Rusya arasındaki bölgesel güç dengesini yeniden şekillendiren derin jeopolitik sonuçlar doğurmaktadır (Gawliczek ve Iskandarov, 2023, 45-47). Azerbaycan'ın bu projeye yönelik vizyonu ulusal sınırları aşmaktadır. Güney Kafkasya'yı, Çin ve Orta Asya'yı Türkiye ve Avrupa ile bağlayan, genellikle Orta Koridor olarak bilinen Trans-Hazar Uluslararası

Ulaşım Rotasına entegre etmeyi amaçlamaktadır. Bunu yaparak Bakü, Avrasya lojistik ve ticaretinin değişen mimarisinde hem bölgesel bir lider hem de stratejik bir bağlantı noktası olarak konumlanmaktadır.

Bununla birlikte Koridor, Çin-Kazakistan-Hazar Denizi-Azerbaycan-Nahçıvan-Türkiye-Avrupa'yı birbirine bağlayan Trans-Hazar Uluslararası Ulaşım Rotası'nın kritik bir güney uzantısını oluşturmaktadır. Bu bağlantı, Çin ve Avrupa arasındaki kargo transit süresini 15 güne kadar kısaltarak Rusya ve İran'ı bypass ediyor (Eurasianet, 2025). Bu verimlilik kazanımları Azerbaycan'ı Avrasya ticaret akışlarında önemli bir aracı ülke konumuna getiriyor. Ticaretin ötesinde, Zengezur Koridoru Azerbaycan'ın enerji ihracat çeşitlendirme stratejisini desteklemektedir. Öyle ki Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) ve Trans Anadolu Doğalgaz Boru Hattı (TANAP) gibi boru hatları için lojistik güzergahlar sağlayarak Türkiye ve Avrupa ile enerji iş birliğini güçlendirmektedir. Bu kapsamda Zengezur Koridorunun Azerbaycan'a önemli bir ekonomik kaldıraç sağladığı söylenebilir. Ülkenin Bakü-Tiflis-Kars (BTK) demiryolu, Bakü Uluslararası Deniz Ticaret Limanı ve Alyat Serbest Ekonomik Bölgesi gibi mevcut ulaşım altyapısını tamamlıyor. Bu sistemler birlikte Azerbaycan'ın lojistik ve enerji merkezi olma rolünü güçlendirmektedir.

Öte yandan, daha geniş bir perspektiften bakıldığında, Azerbaycan Zengezur Koridorunu Avrasya genelinde çok yönlü ticareti kolaylaştıran, Hazar Havzası, Orta Asya ve Akdeniz'i birbirine bağlayan ve küresel ulaşım ağlarını Rus ve İran güzergahlarından uzaklaştıran bölgesel bir bağlantı noktası olarak görmektedir.

Esas itibarıyla Zengezur Koridoru, Güney Kafkasya'nın jeopolitik hesaplamalarını değiştirmiştir. Azerbaycan için, askeri ve diplomatik zaferlerini jeo-ekonomik etkiye dönüştürerek bölgesel bir güç olarak statüsünü pekiştirmektedir. Türkiye için bu koridor, Azerbaycan'a ve dolayısıyla Hazar Denizi'nden Orta Asya'ya kadar uzanan Türk dünyasına doğrudan kara bağlantısı sağlamaktadır. Bakü ve Ankara arasındaki bu çıkar uyumu, Türk Devletleri Örgütü, İkinci Karabağ Savaşı'ndan sonra yeniden şekillenen siyasi coğrafyadan doğan koridor, Azerbaycan'ın kendisini karayla çevrili bir devletten transit odaklı bir Avrasya merkezine dönüştürme yönündeki daha geniş stratejik vizyonunu somutlaştırmaktadır. Ekonomik gerekçesinin ötesinde, Zengezur Koridoru, Azerbaycan, Ermenistan, Türkiye, İran ve Rusya arasındaki bölgesel güç dengesini yeniden şekillendiren derin jeopolitik sonuçlar doğurmaktadır (Gawliczek ve Iskandarov, 2023, 45-47).

İç politikada, ise koridor Azerbaycan'ın batı bölgelerindeki (Zangilan, Cebrayl ve Fizuli) kalkınmayı teşvik edecektir (bu bölgeler önceki çatışmalarda ağır hasar görmüştü) "Büyük Geri Dönüş Programı" kapsamında yeni sanayi parkları, lojistik merkezleri ve ulaşım düğüm noktaları planlanıyor ve eski askeri bölgeler ekonomik koridorlara dönüştürülüyor (Chedia, 2024, s. 198-199). Koridor, Çin-Kazakistan-Hazar Denizi-Azerbaycan-Nahçıvan-Türkiye-Avrupa'yı birbirine bağlayan Trans-Hazar Uluslararası Ulaşım Rotasının kritik bir güney uzantısını oluşturmaktadır. Bu bağlantı, Çin ve Avrupa arasındaki kargo transit süresini 15 güne kadar kısaltarak Rusya ve İran'ı by-pass etmektedir

(Eurasianet, 2025). Bu verimlilik kazanımları Azerbaycan'ı Avrasya ticaret akışlarında önemli bir aracı ülke konumuna getirmektedir.

Öte yandan, daha geniş bir perspektiften bakıldığında, Azerbaycan Zengezur Koridoru'nu Avrasya genelinde çok yönlü ticareti kolaylaştıran, Hazar Havzası, Orta Asya ve Akdeniz'i birbirine bağlayan ve küresel ulaşım ağlarını Rus ve İran güzergahlarından uzaklaştıran bölgesel bir bağlantı noktası olarak görmektedir. Koridorun hayata geçmesi Azerbaycan için, askeri ve diplomatik zaferlerini jeoekonomik etkiye dönüştürerek bölgesel bir güç olarak statüsünü pekiştiriyor. Türkiye için bu koridor, Azerbaycan'a ve dolayısıyla Hazar Denizi'nden Orta Asya'ya kadar uzanan Türk dünyasına doğrudan kara bağlantısı sağlamaktadır. Bakü ve Ankara arasındaki bu çıkar uyumu, Türk Devletleri Örgütü (TDÖ) aracılığıyla kurumsallaştırılmış olup, Avrasya Türkleri arasındaki uzun vadeli bir bağlantı vizyonunu temsil etmektedir (Gawliczek ve Iskandarov, 2023 s. 43). Zengezur Koridoru'nun önemi Kafkasya'nın ötesine uzanarak Azerbaycan'ı Avrasya bağlantı mimarisine entegre etmektedir. Bu noktada şu hususlar öne çıkmaktadır.

- **Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi (BRI):** Koridor, Çin'in BRI'sının batı kolunu güçlendirerek, Rusya üzerinden geçen kuzey koridorlarına kıyasla siyasi olarak daha güvenli ve lojistik açıdan daha verimli bir rota sunmaktadır.
- **Avrupa Birliği'nin Çıkarları:** AB, Avrupa ve Asya'yı birbirine bağlayan dayanıklı tedarik zincirlerine öncelik veren Küresel Geçit Girişimi'nin bir parçası olarak Orta Koridoru desteklemektedir.
- **Türkiye'nin Ulaşım Diplomasisi:** Ankara'nın Marmaray, BTK demiryolu ve TANAP'a yaptığı yatırımlar, Azerbaycan'ın bağlantı hedefleriyle mükemmel bir şekilde örtüşmekte ve her iki ülkeyi de Avrasya ticaret yönetiminde merkezi aktörler olarak güçlendirmektedir.

Böylece, Zengezur Koridoru, Azerbaycan'ı bölgesel bir transit devletten stratejik bir kavşağa dönüştürerek, coğrafyayı ulusal güç kaynağı olarak kullanmasını sağlayacaktır. Azerbaycan'ın Zengezur Koridoru vizyonu, ulusal birleşme, ekonomik modernleşme ve bölgesel liderliğin stratejik bir birleşimini temsil etmektedir. Bu koridor, Azerbaycan'ın batı topraklarını yeniden birbirine bağlamanın ötesinde ülkeyi gelişen Avrasya coğrafyasında jeoekonomik bir kilit nokta olarak konumlandırmaktadır. Azerbaycan, ulaşım altyapısını Türkiye ve daha geniş Orta Koridor ağıyla entegre ederek, Güney Kafkasya'yı bir çatışma bölgesi olmaktan ziyade transit merkezli bir bölgeye dönüştürecektir. Bu anlamda, Zengezur Koridoru hem Azerbaycan'ın savaş sonrası yeniden dirilişinin bir sembolü hem de Bakü'nün küresel ulaşım ve enerji matrisindeki etkisini artıran jeopolitik bir yeniden düzenleme mekanizması olarak görülmektedir.

2.7. Ermenistan'ın Çekinceleri ve Zengezur Koridorunun Sağlayacağı Ekonomik Fırsatlar

Azerbaycan ve Türkiye, Zengezur koridorunun Avrasya bağlantısını güçlendirme potansiyeline vurgu yaparken, Ermenistan egemenlik, güvenlik ve bölgesel denge

üzerindeki etkileri konusunda derin bir şüphe duymaktadır. Ancak bu şüphecilikğin altında bir paradoks yatıyor: Zira Erivan'ın tehdit olarak algıladığı aynı proje, Ermenistan'ın uzun vadeli ekonomik toparlanması ve bölgesel yeniden entegrasyonu için de bir katalizör görevi görebilir (Gawliczek ve Iskandarov, 2023, s. 46-48). Ermenistan'ın Zengezur Koridoru'na yönelik çekinceleri, tarihsel, jeopolitik ve ulusal kimlik kaygılarından kaynaklanmaktadır; çünkü Ermenistan, egemen topraklarından geçen herhangi bir “dış güzergâh” (extraterritorial route) kavramına karşı çıkmaktadır. Ermeni yetkililer, Azerbaycan'a transit hakları verilmesinin, genellikle Ermenistan'ın “güney can damarı” olarak adlandırılan Syunik bölgesi üzerindeki egemenliği tehlikeye atabileceğinden endişe duymaktadır (Bardouka, 2025). 2020 savaşının ardından, sembolik olarak bile olsa kontrolün kaybedilmesi, ülke içinde ulusal bir aşağılanma olarak algılanabilir. Bölgesel kayıplar ve potansiyel sınır çatışmaları, koridorun Bakü tarafından askeri veya siyasi baskı aracı olarak kullanılabilmesi algısını güçlendiriyor. Ayrıca, artan transit faaliyetinin Syunik'in demografik ve kültürel yapısını değiştirebileceği ve Ermenistan'ın sınır bölgeleri üzerindeki kontrolünü azaltabileceği endişeleri de bulunmaktadır.

Öte yandan, köklü güvensizliğe rağmen, Zengezur Koridoru, Ermenistan'ın bölgesel ve küresel ekonomik görünümünü yeniden tanımlayabilecek somut ekonomik fırsatlar da sunmaktadır. Koridorun, Orta Koridora (Trans-Hazar Uluslararası Ulaşım Rotası) entegrasyonu, Ermenistan'ın karayla çevrili ve izole bir ekonomiden Avrasya içinde bir transit ve lojistik merkezine dönüşmesi için olanaklar sunmaktadır (Biró ve Vasa, 2024, s. 73). Uzun zamandır dezavantaj olarak görülen Ermenistan'ın coğrafyası bir avantaja dönüştürülebilir. Zayıf küresel ticaret ve entegrasyona sahip Ermenistan, Zengezur bağlantısı sayesinde kıtalararası ticaretten ekonomik olarak fayda sağlayabilir (Aracıoğlu ve Esmir, 2023, s. 9). Ermenistan, Azerbaycan, Türkiye ve Orta Asya pazarlarına erişim sağlayarak, 1990'ların başından beri dışlandığı tedarik zincirleriyle yeniden bağlantı kurabilme potansiyeline sahiptir.

Aslında, Ermenistan'ın ikilemi, koridorun ekonomik potansiyelini beraberinde getirdiği siyasi ve güvenlik riskleriyle dengelemekte yatmaktadır. Muhalifler, ekonomik kazanımların güvenlik risklerini telafi edemeyeceğini savunmaktadır. Koridoru, Azerbaycan ve Türkiye'nin Ermenistan üzerindeki hâkimiyetini pekiştirmek için jeopolitik bir araç olarak görmektedirler. Bununla birlikte, Ermenistan'ın iş dünyası ve diasporasındaki destekçiler, entegrasyon, ticaret ve altyapı geliştirme yoluyla elde edilen ekonomik güvenliğin, ulusal direncin bir bileşeni olduğunu vurgulamaktadır (Biró ve Vasa, 2024, s. 73). Koridorun hayata geçmesiyle ortaya çıkacak Avrasya ulaşım mimarisi, tam bir direnişin ters etki yaratabileceğini göstermektedir. Koridorun ekonomik potansiyeli (bağlantıyı güçlendirme, yatırımı teşvik etme ve pazarları çeşitlendirme) Ermenistan'a bölgesel rolünü yeniden tanımlamak için eşsiz bir fırsat sunmaktadır. Öyle ki egemenliği korurken pragmatik iş birliğini de gözeten dengeli bir yaklaşım benimseyerek, Ermenistan koridoru algılanan bir tehditten ekonomik modernleşme ve stratejik yenilenme aracına dönüştürebilir. Bu nedenle Zengezur Koridoru Ermenistan açısından bir ayrılık çizgisinden

bir fırsat köprüsüne dönüşebilir ve Güney Kafkasya'yı rekabet alanından ortak refah bölgesine çevirebilir.

SONUÇ

Zengezur Koridoru, Azerbaycan ile Nahçıvan arasında fiziksel bağlantı sağlayacak basit bir ulaşım hattından daha fazlasıdır. Bu proje Güney Kafkasya'nın jeopolitik, ekonomik ve stratejik mimarisini yeniden şekillendirme potansiyeline sahip çok katmanlı bir güç projesi niteliği taşımaktadır. Koridorun geleceği, bölgenin çatışma odaklı güvenlik paradigmasından karşılıklı bağımlılık ve ekonomik entegrasyona dayalı yeni bir bölgesel düzene geçiş geçemeyeceğinin en önemli göstergelerinden biri olacaktır. Bu yönüyle Zengezur Koridoru, Güney Kafkasya'nın tarihsel çatışma mirasını aşarak iş birliği, bağlantısallık ve ortak refah eksenli yeni bir jeopolitik modele dönüşüp dönüşemeyeceğini test eden stratejik bir eşik niteliğindedir.

Azerbaycan açısından değerlendirildiğinde koridor, 2020 Karabağ Savaşı sonrasında elde edilen askeri ve diplomatik kazanımların jeo-ekonomik bir yapıya dönüştürülmesini temsil etmektedir. Bakü yönetimi için Zengezur Koridoru Nahçıvan ile doğrudan bağlantının sağlanması anlamına gelmemekte; aynı zamanda Hazar Havzası'nı Türkiye üzerinden Avrupa pazarlarına bağlayan enerji, ticaret ve lojistik ağlarının merkezinde yer alma hedefini de güçlendirmektedir. Bu bağlamda koridor, Azerbaycan'ın bölgesel güç kapasitesini artıran ve onu Orta Asya-Kafkasya-Avrupa hattında kritik bir transit aktör konumuna taşıyan stratejik bir araç işlevi görmektedir.

Türkiye açısından ise Zengezur Koridoru, Ankara'nın uzun süredir savunduğu Orta Koridor (Middle Corridor) stratejisinin tamamlayıcı ve doğal bir uzantısıdır. Koridorun açılması, Türkiye'nin Türk dünyasıyla kara bağlantısını kesintisiz hale getirirken, aynı zamanda Çin'den Avrupa'ya uzanan Doğu-Batı ticaret güzergâhlarında Türkiye'nin merkez ülke olma hedefini desteklemektedir. Bu durum ekonomik anlamda ciddi jeopolitik sonuçlar da doğurmaktadır. Çünkü Türkiye, Zengezur Koridoru üzerinden Güney Kafkasya ve Orta Asya'daki etkisini artırarak Avrasya jeopolitiğinde daha görünür ve belirleyici bir aktör haline gelme fırsatı elde etmektedir.

Bununla birlikte koridorun ortaya çıkışı, Güney Kafkasya'daki mevcut güç dengelerini de yeniden şekillendirme potansiyeline sahiptir. Özellikle Rusya'nın Ukrayna savaşı sonrasında bölgesel kapasitesinin görece zayıflaması, Güney Kafkasya'da yeni güç boşlukları ortaya çıkarmıştır. Bu durum Türkiye, ABD ve Avrupa Birliği gibi aktörlerin bölgeye yönelik stratejik ilgisini artırmıştır. İran ise Zengezur Koridoru'nu ekonomik bir projeden çok kendi kuzey-güney bağlantısallığını ve bölgesel nüfuzunu sınırlayabilecek jeopolitik bir gelişme olarak değerlendirmektedir. Bu nedenle Tahran yönetimi, koridorun kendi stratejik derinliğini daraltabileceği endişesiyle sürece temkinli ve zaman zaman sert bir yaklaşım sergilemektedir.

ABD açısından bakıldığında ise Zengezur Koridoru, Güney Kafkasya'nın yeniden yapılandırılmasında önemli bir stratejik fırsat sunmaktadır. Washington uzun yıllardır bölgeyi Rusya ve İran'ın etkisini dengeleme politikasının önemli bir parçası olarak

değerlendirmektedir. Bu çerçevede koridor, Washington'un bölgesel bağlantısallığı artıran ekonomik bir girişimden çok Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi'ne alternatif oluşturabilecek yeni ulaşım ve ticaret hatlarının geliştirilmesi bakımından da önem taşımaktadır. ABD'nin bölgedeki enerji güvenliği, lojistik çeşitlendirme ve jeopolitik dengeleme politikaları düşünüldüğünde, Zengezur Koridoru'nun stratejik değeri daha açık biçimde ortaya çıkmaktadır.

Esas itibariyle ABD'nin bölgeye olan ilgisinin ardında üç temel etken bulunmaktadır. Birincisi enerji güvenliği ve arz çeşitliliği ile ilgili stratejik öncelikler. Hazar havzasından Avrupa'ya uzanan enerji hatlarının güvenliği, ABD için Rusya'nın enerji gücünü zayıflatmak ve Avrupa'nın enerji bağımlılığını azaltmak açısından kritik öneme sahiptir. İkincisi Çin'in Orta Koridor'daki etkisini dengelemek, ABD'nin Zengezur Koridoru'na olan ilgisinin bir diğer nedeni olarak ön plana çıkmaktadır. Washington, Kuşak ve Yol Girişimi'ni sadece ekonomik bir proje olarak değil, aynı zamanda Çin'in Avrasya'daki artan siyasi etkisinin bir aracı olarak da görmektedir. Bu nedenle, ABD, Türkiye ve Azerbaycan gibi bölgesel müttefikleri aracılığıyla Orta Asya ve Güney Kafkasya'daki transit güzergahları üzerinde kontrol kurarak Pekin'in jeo-ekonomik alanını kısıtlamayı amaçlamaktadır. Üçüncüsü Rusya ve İran'ın bölgesel etkisini sınırlama çabasıdır. ABD için Zengezur güzergâhı, İran'ın kuzeyden gelen transit bağlantılarını zayıflatarak ve Rusya'nın Güney Kafkasya'daki geleneksel "dengeleyici güç" (balanced power) rolünü sınırlayarak stratejik bir avantaj yaratmaktadır. Bu nedenle, ABD'nin koridorun uluslararası statüsüne ilişkin "çok taraflı garanti mekanizması" önerileri sadece diplomatik değil, aynı zamanda jeopolitik sonuçlar da doğurmaktadır. Ancak bu politika bölgesel istikrara da risk oluşturmaktadır. Aktif ABD müdahalesi, Rusya-İran eksenini boyunca güvenlik endişelerini artırabilir ve Güney Kafkasya'yı yeni bir jeopolitik rekabet alanına dönüştürebilir. Bu durum, koridoru işlevsel bir ticaret yolundan büyük güç rekabetinin sembolüne dönüştürme riskini taşımaktadır.

Özellikle ABD Başkanı Donald Trump'ın Azerbaycan ve Ermenistan arasında uzun vadeli bir anlaşmaya doğrudan aracılık ederek bölgenin güvenlik mimarisine dahil olması ihtimali, Güney Kafkasya'nın küresel güç rekabetindeki önemini göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Böyle bir senaryo, ABD'nin sadece diplomatik anlamda değil, güvenlik ve ekonomik düzeyde de bölgede daha aktif bir rol üstlenme arayışının göstergesi olarak değerlendirilebilir. Bu durum, Güney Kafkasya'nın artık bölgesel aktörlerin değil, küresel güçlerin de doğrudan rekabet alanlarından biri haline geldiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Rusya için Zengezur Koridoru, Güney Kafkasya'daki geleneksel "dengeleyici güç" (balancing power) konumunu tehdit etmektedir. Zira Soğuk Savaş'tan bu yana Moskova, askeri üsleri, barış gücü varlığı ve ekonomik bağları aracılığıyla bölgeye hâkim olmuştur. Ancak Zengezur Koridoru, Rusya'yı dışlayan bir ulaşım mimarisi oluşturarak Moskova'nın stratejik ve ekonomik kontrol mekanizmalarını zayıflatması beklenmektedir. Özellikle 2020 Karabağ Savaşı'ndan sonra Türkiye-Azerbaycan iş birliğinin güçlenmesi, Rusya'nın bölgedeki "doğal arabulucu" (natural mediator) rolünü gölgede bırakması beklenmektedir. Koridorun aktif hale gelmesiyle Kafkasya'da yeni bir Ankara-Bakü eksenini ortaya çıkacak

ve Moskova'nın tarihsel etkisine doğrudan bir meydan okuma oluşturacaktır. Ayrıca Rusya, Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi (BRI) ile potansiyel entegrasyonunu da yakından izlemektedir. Zira Zengezur güzergâhı, Orta Koridor üzerinden Avrupa'ya giden rotaların Rusya'yı by-pass edeceği anlamına gelmektedir. Bu durum Moskova'nın Avrasya'daki transit kontrol kapasitesini zayıflatarak enerji taşımacılığı üzerindeki gelirini ve etkisini azaltma potansiyeline sahiptir. Bu nedenle, Rusya bu projeye doğrudan karşı çıkmasa da, kontrolü elinde tutmak için koridorun genişleme sürecini kendi gözetimi altında şekillendirmeye çalışacağını söylemek mümkündür.

İran için Zengezur Koridoru, bir taraftan jeoekonomik izolasyon riski ve kuzeyden kuşatılma korkusu yaratırken diğer taraftan Güney Kafkasya'yı uzun zamandır kuzey güvenlik bölgesi olarak görmekte ve Azerbaycan ile Türkiye'nin güçlenmesini yakından izlemektedir. Koridorun açılması, İran'ın Ermenistan üzerinden Avrupa ile kara bağlantısını zayıflatmakta ve Tahran'ı bölgesel ticaret ağlarından dışlama riski taşımaktadır. Dahası, İranlı analistler koridoru "pan-Türkizmin jeoekonomik bir yansıması" olarak görmekte ve İran'daki Azerbaycan Türkleri üzerindeki potansiyel etkisinden endişe duymaktadırlar. Ancak, koridoru İran'dan tamamen dışlamak rasyonel bir strateji değildir. Zira Tahran'ın lojistik iş birliği ve transit entegrasyonu yoluyla katılımı, hem kuzey bağlantısını koruyabilir hem de ekonomik kazanımlar sağlayabilir. Aksi takdirde, Türkiye ve Azerbaycan arasında yönlendirilen yeni ulaşım hatları, İran'ı Avrasya ticaret ağlarından dışlayabilme potansiyeline sahip olacaktır.

Zengezur Koridoru'nun açılması, hem Rusya hem de İran için etki kaybı ve stratejik kuşatma riskleri taşımaktadır. Moskova için bu durum, Güney Kafkasya'daki tarihi hakimiyetinin aşınması anlamına gelirken, Tahran için bölgesel izolasyon ve iç güvenlik endişeleri yaratmaktadır. Bununla birlikte, her iki aktör için de bu süreci işbirlikçi bir bölgesel entegrasyona dönüştürmek, uzun vadeli çıkarlarını korumanın en sürdürülebilir yolu olarak görülmektedir.

Öte yandan, Zengezur Koridoru'nun açılması Ermenistan'ın jeopolitik konumunu, dış politika yönelimini ve güvenlik stratejisini temelden etkilemektedir. Bu koridor, Ermenistan için hem bir fırsat penceresi hem de egemenlik endişelerini artıran bir gelişmeyi temsil etmektedir. Öyle ki Ermenistan'ın en büyük endişesi, koridorun toprak egemenliğini zayıflatma potansiyelidir. Özellikle Syunik (Zengezur) bölgesi, güney Ermenistan'ı İran'a bağlayan tek kara yoludur; bu nedenle, hem ekonomik hem de güvenlik açısından stratejik önemi çok büyüktür. Ermeni siyasi elitleri, bu güzergâhın uluslararası garantiler veya üçüncü taraf denetimi altında işletilmesinin ülkenin egemenlik haklarını aşındıracağından endişe duymaktadır. Jeopolitik olarak Ermenistan, bu koridor aracılığıyla Rusya, İran ve Batı arasında sıkışmış durumda kalacaktır. Moskova, Erivan üzerindeki geleneksel etkisini korumak isterken, Tahran koridorun İran-Ermenistan bağlantısını zayıflatabileceğinden endişe duymaktadır. Bu arada, Avrupa Birliği ve ABD, Ermenistan'ı bölgesel enerji ve ulaşım ağlarına entegre etmeyi ve Rusya'nın etkisinden uzaklaştırmayı hedeflemektedir. Bu durum, Ermenistan'ı bir yandan Rusya ile güvenlik ittifakını sürdürürken, diğer yandan Batı ile ekonomik iş birliğini artırmaya çalışarak bir denge politikası izlemeye zorlamaktadır.

Zengezur Koridoru, Güney Kafkasya'daki tarihi, ekonomik ve jeopolitik dinamikleri yeniden şekillendirme potansiyeline sahip en stratejik projelerden biridir. Azerbaycan ile Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti arasında doğrudan kara bağlantısı kurmayı amaçlayan bu hat, sadece bir ulaşım güzergahı değil, aynı zamanda Batı'dan Doğu'ya Türk dünyasının entegrasyonunun jeopolitik omurgası olarak da kabul edilmektedir. Koridorun hizmete girmesiyle, Türkiye ve Azerbaycan arasındaki coğrafi süreksizlik ortadan kalkacak ve böylece iki ülke arasındaki askeri, ekonomik ve kültürel bağlarda stratejik derinlik kazanılacaktır.

Azerbaycan için Zengezur Koridoru, 2020 Karabağ Zaferi'nden sonra elde edilen kazanımların kurumsallaşmasını ve kalıcılığını ifade etmektedir. Koridorun açılmasıyla Bakü, Nahçıvan'a doğrudan bağlantı kurmakla kalmayıp, Orta Asya'ya uzanan Trans-Hazar ulaşım ağını da güçlendirecektir. Bu konum, Azerbaycan'ı Doğu-Batı ticaret yolunda merkezi bir transit ülke haline getirecek ve ülkenin enerji ve ulaşım diplomasisini daha etkili bir dış politika aracına dönüştürecektir. Dahası, Zengezur Koridoru, Azerbaycan'ın bölgesel bir denge unsuru olarak rolünü güçlendirecek ve Rusya, İran ve Batı ile çok yönlü diplomasisinde yeni bir manevra alanı sağlamaktadır. Bakü'nün koridor aracılığıyla Türk Devletleri Örgütü, Avrupa Birliği ve Çin ile olan ekonomik bağları, ülkeyi küresel enerji ve lojistik zincirlerinde kilit bir konuma yerleştirecektir.

Türkiye için Zengezur Koridoru, Azerbaycan'a doğrudan kara bağlantısı sağlamanın yanı sıra, "Orta Koridor" (Trans-Hazar Uluslararası Ulaşım Rotası) stratejisinin en kritik bağlantısını da oluşturmaktadır. Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi'ne alternatif veya tamamlayıcı bir rota olarak hareket eden bu güzergâh, Türkiye'yi Avrupa-Asya ticaret akslarının merkezine yerleştirmektedir. Zengezur hattı sayesinde Türkiye, Kars-İğdir-Nahçıvan demiryolu bağlantısı üzerinden Orta Asya Türk Cumhuriyetlerine doğrudan erişim sağlamakta ve Doğu Anadolu'nun gelişimini destekleyen yeni ekonomik hinterlandlar yaratmaktadır. Bu bağlamda, koridor, Türkiye'nin doğu bölgelerindeki uzun süredir devam eden altyapı ve gelir eşitsizliklerini hafifletme potansiyeline sahiptir. Ayrıca, Türkiye'nin enerji güvenliği stratejisi açısından, koridor, TANAP ve BTC gibi enerji boru hatlarına tamamlayıcı bir jeostratejik bileşen olarak hizmet vermektedir.

Sonuç olarak Zengezur Koridoru'nun hayata geçmesi, Güney Kafkasya'da yeni bir güç dengesi meydana getirecektir. Çünkü mevcut durumda bile Zengezur Koridoru, salt ekonomik fayda üretmeyi amaçlayan bir altyapı projesinin ötesine geçmiş durumdadır. Günümüzde koridor, Batı ile Doğu arasındaki jeopolitik rekabetin yeni mücadele alanlarından biri haline gelmiştir. Enerji güvenliği, ticaret yollarının çeşitlendirilmesi, Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi'ne alternatif koridor arayışları, Rusya'nın çevrelenmesi ve İran'ın bölgesel etkisinin sınırlandırılması gibi unsurlar düşünüldüğünde, Zengezur Koridoru'nun küresel güç rekabetinin önemli düğüm noktalarından biri olduğu net bir şekilde görülmektedir. Bu nedenle koridorun geleceği, yalnızca Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki ilişkilerin değil, aynı zamanda Güney Kafkasya'nın gelecekte hangi jeopolitik eksenle şekilleneceğinin de belirleyici unsurlarından biri olacaktır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Makalenin yayın süreçlerinde Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi'nin "Etik Kurallara Uygunluk" başlığı altında belirtilen esaslara uygun olarak hareket edilmiştir. Çalışmanın araştırma kısmında etik kurul izni gerektirecek bir husus bulunmamaktadır.

Araştırmacıların Katkı Beyanı

Çalışmanın giriş ve literatür bölümü Elif Asiye BAŞER tarafından, verilerin toplanması ve ampirik uygulamanın gerçekleştirilmesi Mesut ŞÖHRET tarafından, sonuç bölümü ise her iki yazar tarafından üretilmiştir.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makalede yazarlar tarafından beyan edilmiş herhangi bir olası çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Akıncı, A., & Kaba, S. G. (2023). Kafkasya'nın Jeopolitik Önemi: Dağlık Karabağ ve Zengezur Koridoru Örneği, *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 9 (1), 88-106.
- Aliyev, Z. (2024). Zengezur Corridor: a new landscape in the geopolitical conjuncture of the world. *Universidad y Sociedad*, 16(3), 33-38.
- Aracıoğlu, B., and Esmer, S. (2023). The Effects of Zengezur Corridor on Türkiye's Eastern Mediterranean Ports Hinterland, *Journal of Maritime Research: Amphora*, 2(4), 1-16.
- Alizada, N. (2024). Iran and the South Caucasus: The 44Day Karabakh War in the Changing Geopolitical Equation, *Review of Armenian Studies*, (50),141-162.
- Avdaliani, Emil (2025). New 'Trump' Corridor Leaves Iran Scrambling to Preserve Influence in the South Caucasus, <https://www.stimson.org/2025/new-trump-corridor-leaves-iran-scrambling-to-preserve-influence-in-the-south-caucasus/> (Erişim Tarihi: 13.02.2026).
- Azizi, H. and Isachenko, D. (2023). Turkey-Iran Rivalry in the Changing Geopolitics of the South Caucasus, Stiftung Wissenschaft und Politik, SWP Comment: 49, p.2, https://www.swp-berlin.org/publications/products/comments/2023C49_Turkey_Iran_Rivalry.pdf (Erişim Tarihi: 14.02.2026).
- Baki, P. M. (2022). Turkic World Vision–2040: A Step Forward for the Resilience of Turkic Cooperation, *PERCEPTIONS: Journal of International Affairs*, 27 (1), 26-52.
- Bardouka, Y. (2025). “Armenia says it rejected US lease over road in Syunik over sovereignty concerns”, <https://oc-media.org/armenia-says-it-rejected-us-lease-over-road-in-syunik-over-sovereignty-concerns/> (Erişim Tarihi: 15.02.2026).
- Barseghyan, A. (2024). ‘Russia “Reminds” Armenia of its Dependence on Russian Grain’, <https://oc-media.org/russia-reminds-armenia-of-its-dependence-on-russian-grain/> (Erişim Tarihi: 14.02.2026).
- Bayramov, A. and Wagenmakers, T. (2022), Europe's Energy Dilemma and Azerbaijan's Potential Contribution, *Russian Analytical Digest* (284), 9-14
- Biró, D., & Vasa, L. (2024). Unveiling the Strategic Significance of the Middle Corridor in Global Trade and Geopolitical Dynamics. *Economy: strategy and practice*, 19(2), 70-83, <https://doi.org/10.51176/1997-9967-2024-2-70-83>
- Caner, M. (2025). From Confrontation to Caution: Where Will the Zengezur Corridor Take Iran?, <https://www.setav.org/en/from-confrontation-to-caution-where-will-the-zengezur-corridor-take-iran/> (Erişim Tarihi: 15.02.2026).
- Chedia, A. R. (2024). Zengezur corridor: Economic potential and political constraints. *Russia in Global Affairs*. <https://doi.org/10.31278/1810-6374-2024-22-1-194-216>
- Chechelashvili, V., Kekelidze, T., Kharshiladze, N. (2025). *Challenges to Russia's influence in the Russia's influence*, Research Paper, London: New Eurasian Strategies Centre.

- Cutler, Robert M. (2024). Armenia's Enduring Military Dependence on Russia Resists Erosion', CACI Analyst, 12 September 2024, <https://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/13816-armenias-enduring-military-dependence-on-russia-resists-erosion.html> (Erişim Tarihi: 20.02.2026).
- De Waal, T. (2021). The Nagorny Karabakh Conflict in its Fourth Decade, CEPS Working Document No. 2021-02, <https://cdn.ceps.eu/wp-content/uploads/2021/09/WD2021-02_The-Nagorny-Karabakh-Conflict-in-its-Fourth-Decade.pdf (Erişim Tarihi: 16.02.2026).
- Dadaslı, R., & Valiyev, O. (2024). Debating on transport corridors of Azerbaijan in the context of globalization. *Universal Journal of History and Culture*, 6 (1), 1-20. <https://doi.org/10.52613/ujhc.1411712>
- Dadashov, T. (2024). South Caucasus After The Second Karabakh War: Geopolitical Realities, *ANCIENT LAND International Online Scientific Journal*, 6 (7), 66-69, <https://doi.org/10.36719/2706-6185/37/66-69>
- Diriöz, Ali Oğuz, (2025). "Trump Barış Koridoru" Zengezur: ABD'nin yeni Avrasya hamlesi ve Türkiye için fırsatlar, <https://www.indyturk.com/node/763702> (Erişim Tarihi: 17.02.2026).
- Dolidze, T. (2022). In Search of a Balance of Power in the South Caucasus, (Ed. Ambrosetti, E. T.), A New Regional Order In *The Making: The Coming Geopolitics of the South Caucasus*, ISPI DOSSIER.
- Erşen, E., & Köstem, S. (2019). *Turkey's Pivot to Eurasia Geopolitics and Foreign Policy in a Changing World Order*, London and New York: Routledge.
- Esfahani, M. K. (2019). *Iran's Foreign Policy in the South Caucasus: Relations with Azerbaijan and Armenia*, London and New York: Routledge.
- Eurasian Research Institute, (2021). Zengezur Koridorunun Azerbaycan ve Bölge için Önemi, <https://www.eurasian-research.org/publication/zengezur-koridorunun-azerbaycan-ve-bolge-icin-onemi/?lang=tr> (Erişim Tarihi: 19.02.2026).
- Eurasianet, (2025). New rail routes launched in Central Asia, bypassing Russia, <https://eurasianet.org/new-rail-routes-launched-in-central-asia-bypassing-russia> (Erişim Tarihi: 20.02.2026).
- Gafarlı, T. (2020). One nation, Two States: Turkey's Stance on the Recent Escalation between Armenia and Azerbaijan, TRT World Research Centre, <https://researchcentre.trtworld.com/wp-content/uploads/2020/11/Turkey-Azerbaijan-Armenia.pdf> (Erişim Tarihi: 22.02.2026).
- Gafarlı, T. (2024). Unlocking the Potential in the South Caucasus: The Zengezur Corridor's Impact on the Trans-Caspian International Transport Route (Middle Corridor), *PERCEPTIONS: Journal of International Affairs*, 29 (2), 148–173.
- Gasimli, V. (2016). The impact of unresolved conflicts on energy policy in the South Caucasus, (Eds.) Labarre, F. and Niculescu, G., *The Geopolitics of Energy in the South Caucasus: Towards a Regional Energy Community*, Vienna: Study Group Information

- Gawliczek, P. ve Iskandarov, K. (2023). The Zengezur corridor as part of the global transport route (against the backdrop of power games in the South Caucasus region), *Security and Defence Quarterly*, 41(1), 36-53
- Golmohammadi, V., & Markedonov, S. M. (2024). How Iran Perceives Turkey's Rise in the South Caucasus, *Russia in Global Affairs*, 22(1), 152-175.
- Gulahmadov, M., & Huseyn, R. (2023a). The Zangazur Corridor as the New Haulage Hub for Integration and Cooperation in South Caucasus, *Business & IT*, 13(1), 121-128.
- Guliyeva, G. M. (2025). Geostrategic Analysis of the Zengezur Corridor's Potential Commercial and Logistic Impacts on the Region, *European Political and Law Discourse*, 12 (3), 5-15, <https://doi.org/10.46340/eppd.2025.12.3.1>
- Hasanova, J., & Najafova, K. (2025). Research and analysis of opportunities for regional economic integration among the countries of the Organization of Turkic State, *Economics of Development*, 24(2), 54-67. <https://doi.org/10.63341/econ/2.2025.54>
- Hunter, S. (2019). *Iran's foreign policy in the post-revolutionary era: Resisting the new international order*. Santa Barbara, CA: Praeger.
- Kaleji, V. (2025). İran-Rusya demiryolu anlaşması Kuzey-Güney Koridoru'nun temel taşı oluşturuyor, <https://thecradleturkiye.com/articles/iran-rusya-demiryolu-anlasmasi-kuzey-guney-koridorunun-temel-tasini-olusturuyor> (Erişim Tarihi: 06.05.2026).
- Ismayilova, A. (2023). Why the Zengezur Corridor Matters for Eurasian Interconnectivity and Its Implications for the ArmeniaAzerbaijan Peace Process, Institute for Development and Diplomacy, Analytical Policy Brief, https://idd.az/media/old/2023/02/10/idd_policy_brief_-_ismayilova_-_10_february.pdf?v=1.1 (Erişim Tarihi: 24.02.2026).
- Ismayilzada, A. (2023). The Strategic Partnership of Turkiye and Azerbaijan in Bolstering European Energy Security, *Pearson Journal Of Social Sciences & Humanities*, 8(26), 822-832, <http://doi.org/10.5281/zenodo.10407659>
- Kapyle, J., & Aaltola, M. (2018). Critical Infrastructure in Geostrategic Competition: Comparing the US and Chinese Silk Road Project, In Book *Geo-economics and Power Politics in the 21st Century: The Revival of Economic Statecraft*, (Eds.) Wigell, M., Scholvin, S., Aaltola, M., London and New York: Routledge
- Kavtaradze, E. (2024). Armenia and Azerbaijan in a Geopolitical Battle: Zengezur Corridor, *The Caucasus and the World Scientific Journal*, (29), 124–129
- Kazancı, B. A., & Arslan, O. F. (2024). Energy Supply Security and Trade Routes Competition between European and Asian Countries: The Geoeconomic Importance of Azerbaijan, *MANAS Journal of Social Studies*, 13 (4), 1272-1283, <https://doi.org/10.33206/mjss.1412078>
- Koolae, Elaheh (2024). The Zengezur Corridor and Threats to the Interests of the Islamic Republic of Iran in the South Caucasus, *Caucasus Analytical Digest* (136), 3-6, <https://doi.org/10.3929/ethz-b-000657553>
- Kocalar, A. C. (2025). Sustainable Development and Transportation Planning: The Lachin and the Nakhchivan Logistics Corridors, *Reforma*, (101), 1-23.

- Malashenko, A. (2013). *The fight for influence: Russia in Central Asia*. Brookings Institution Press.
- Mišković, D. K. (2025). Perfect Timing and Statecraft: On the Onset of the Second Karabakh War, In the Book *After Karabakh: War, Peace, and the Forging of a New Caucasus*, (Eds. Cornell, S. E. and Mišković, D. K., AFPC Press.
- Nan, H. (2025). America's New South Caucasus Corridor: Stakes for China, Russia, and Beyond, <https://thediplomat.com/2025/08/americas-new-south-caucasus-corridor-stakes-for-china-russia-and-beyond/> (Erişim Tarihi: 15.02.2026).
- Novikau, A., & Jahja Muhasilovic, (2023). Turkey's Quest to Become A Regional Energy Hub: Challenges and opportunities, *Heliyon*, 9 (11), 1-11, <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e21535>
- Nurlu, H. (2025). Zengezur Corridor, a century-long artery between rivalry and resilience, <https://www.trtworld.com/article/2859d3513152> (Erişim Tarihi: 22.02.2026).
- Odlu, O. G., Rodgarsaffari, M., Rezaei R. E., & Pool, K. K. (2025). The Transformation of Iran's Geo-Economic and Geopolitical Interests after the Second Nagorno-Karabakh War. *Journal of Iran and Central Eurasia Studies*, 8(1). 13-33. <http://doi.org/10.22059/jices.2025.392460.1089>
- Türk Devletleri Örgütü (2021), *Turkic World Vision 2040*. Istanbul: OTS Publications, <https://turkicstates.org/u/d/haberler/turkic-world-vision-2040-2396-97.pdf> (Erişim Tarihi: 14.02.2026).
- Raine, J. (2025). How 12 days have changed Iran, <https://www.iiss.org/online-analysis/online-analysis/2025/07/how-12-days-have-changed-iran/> (Erişim Tarihi: 15.02.2026).
- Pomfret, R. (2019). *The Central Asian economies in the twenty-first century: Paving a new silk road*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Ramazanova, Z. (2024). Middle Corridor: Eurasia Optimized, <https://www.ifimes.org/en/researches/middle-corridor-eurasia-optimized/5269> (Erişim Tarihi: 16.02.2026).
- Rehimov, R. (2021). Zengezur koridoru Türkiye ile Azerbaycan arasında yeni bağlantı sağlayacak, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/zengezur-koridoru-turkiye-ile-azerbaycan-arasinda-yeni-baglanti-saglayacak/2259193> (Erişim Tarihi: 14.02.2026).
- Rzayev, J., & Aliyev, F. (2023). Role of Azerbaijan in Maintaining Energy Security of Europe, *Państwo postradzieckie w procesie modernizacji* (18): 57-67.
- Senol, C., & Ucisik Erbilin, S. (2022). Analysis of the impact of the middle corridor on Türkiye in terms of geopolitics and economy in the OBOR initiative, *Cografya Dergisi*, 45, 161-180. <https://doi.org/10.26650/JGEOG2022-1159338>
- Shaffer, B. (2022). Iran's policy toward the Caucasus and Central Asia, *Central Asia-Caucasus Analyst*, <https://www.cacianalyst.org/resources/220817-FT-Iran.pdf> (Erişim Tarihi: 17.02.2026).

- Şöhret, M. (2024). Potential Global Risks of Türkiye in The Process of Becoming A Regional Energy Hub, (Eds.) Çomak, H., Şeker, B. Ş., Polat, D. Ş., Özel, M. and Koray, M., *Global Risks and Their Impacts on Türkiye*, Transnational Press London
- The New Arab, (2025). What is Trump’s TRIPP corridor and how does it affect MENA?, <https://www.newarab.com/news/what-trumps-tripp-corridor-and-how-does-it-affect-mena> (Erişim Tarihi: 18.02.2026).
- Toprak, N. G. (2020). Turkey’s Changing Central Asia Policy Within the Context of the Middle Corridor Initiative, *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (1), pp. 19-32, <https://doi.org/10.31592/aeusbed.634990>
- Tunçer-Kılavuz, İ. (2024). Türkiye’s Asia Anew Initiative, Connectivity Projects in Eurasia and Türkiye-Mongolia Relations. *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 8 (1), 59-70.
- Urciolo, L. (2024). The Middle Corridor Initiative: Where Europe and Meet, European Institute for Asian Studies, Briefing Paper, No: 01, <https://eias.org/wp-content/uploads/2024/03/Briefing-Paper-The-Middle-Corridor-Initiative-Where-Europe-and-Asia-Meet.docx.pdf> (Erişim Tarihi: 16.02.2026).
- US Department of State, (2026). The TRIPP Implementation Framework, <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2026/01/TRIPP-Implementation-Framework.pdf> (Erişim Tarihi: 06.05.2026).
- Vinokurov, E., Ahunbaev, A., Shashkenov, M., Zaboev, A. (2021). *The International North–South Transport Corridor: Promoting Eurasia’s Intra- and Transcontinental Connectivity*. Report 21/5. Almaty, Moscow: Eurasian Development Bank.
- Yaldız, F. (2023). The Political Vision of The Organization of Turkic States: An Analysis of The Turkic World Vision 2040, *Eurasian Research Journal*, 5 (2), 61-79, <https://doi.org/10.53277/2519-2442-2023.2-05> IRSTI 11.25.47
- Zabakhidze, M., Gabriadze, I., Beradze, R., Khishtovani, G. (2019). Connectivity, Trade and Financial Integration of the South Caucasus via the Belt and Road Initiative (BRI), *ETH Zurich Research Collection*, (111), 3-9, <https://doi.org/https://doi.org/10.3929/ethz-b-000368298>